

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #16

Economy. Management.

State and Law

Barcelona

29.04.2019- 30.04.2019

U.D.C. 004+62+54+66+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.04.2019) - Warszawa, 2019. - 84 str.

ISBN: 978-83-66030-92-3

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2019

ISBN: 978-83-66030-92-3

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Ćekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

I. Bulakh PhD of Architecture, Associate Professor Department of Design of the Architectural Environment, Kiev National University of Construction and Architecture

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPУ im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

INHERITANCE LAW OF THE EUROPEAN UNION COUNTRIES	
Syvorotkina I. Yu.....	6
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ АДАПТАЦІЄЮ ПЕРСОНАЛУ В ОРГАНІЗАЦІЇ	
Блага В.В., Хорова М.О., Сідякіна Є.О.....	11
FOREIGN EXPERIENCE OF ECONOMIC DIPLOMACY AND COOPERATION OF UZBEKISTAN WITH DEVELOPED COUNTRIES: GREAT BRITAIN, GERMANY, FRANCE, SOUTH KOREA, CHINA AND JAPAN	
Kulakhimedov B. Eshmatov S.....	15
THE ROLE OF INFORMATION MANAGEMENT IN THE ORGANIZATION	
Komiljanov Sh. I.....	22
ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВИХ ПОЗИК БАНКІВ	
Якубчик О.О., Мельянюкова Л.....	25
THE CONCEPT OF MONOPOLY AND ITS MAIN TYPES	
Teslenko D.....	28
ФОРСАЙТ-ПРОЕКТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	
Гончар Г. П., Вербіцька І. І.....	32
ПОКАЗНИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ	
Блага В.В., Хорова М.О., Сідякіна Є.О.....	36
ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ БАЗИ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У СФЕРІ АГРОБІЗНЕСУ	
Сакун А.Ж., Гакал Т.О.....	40
FEATURES OF IT MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE: STATE AND TRENDS	
Ivanenko V. Y., Kiriya V. V.....	43
ПІДНЕСЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЛУНО-ТУРИЗМУ ЯК ЗАПОРУКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ	
Колодійчук А.В., Важинський Ф.А.....	47
ОЦІНКА КОНКУРЕНТНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	
Чобаль Л.Ю.....	50
ЮРИДИЧНІ ОЗНАКИ ТА ВЛАСТИВОСТІ ІНСТИТУТІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	
Гаврильців М. Т., Лук'янова Г. Ю., Балан Ю. Р.....	53

КОНСТИТУЦІЙНІ ОБОВ’ЯЗКИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ПУБЛІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ Гаврильців М. Т., Лук’янова Г. Ю., Бучковська С. В.	58
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ОСНОВА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ Лук’янова Г. Ю., Серкевич І. Р., Івасик І. Я.	61
ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ ОБОВ’ЯЗКІВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА Лук’янова Г. Ю., Серкевич І. Р., Лозовська Ю. Р.	65
ІНСТИТУТ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ Лук’янова Г. Ю., Серкевич І. Р., Нікітіна Ю. Д.	69
ПРАВОВИЙ ВИМІР ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВИ Гаврильців М. Т., Лук’янова Г. Ю., Сорводі Н. Ф.	72
БЮДЖЕТНО-ПРАВОВІ САНКЦІЇ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ Проць І. М., Кузьмочка Ю. В.	76
ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО» В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ Чернік С. Д.	79
ФОТОЗЙОМКА БЕЗ ЗГОДИ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА СУДОВОЇ ПРАКТИКИ Ярема О. Г., Седельнікова І. В.	81

INHERITANCE LAW OF THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

Syvorotkina I. Yu.

postgraduate student of the University. S. A. Esenin

***Annotation:** The article is devoted to the issues of hereditary-legal regimes of the European Union. The author of the article notes that in the best traditions of the changing legal order the hereditary legislation follows the existing terminology of foreign countries of continental Europe, mainly continues the customs preserved by the well-known reception of Roman private law. The period of economic transformation, cultural hybridization and global globalization as the determining factors in the development of law, the natural trend of the diversity of types of wills in the legislative constructions of foreign countries.*

Key words: mutual wills, joint wills of spouses, inheritance agreement, unilateral transaction, bequest, globalization, integration.

In the best traditions of the changing legal order hereditary legislation, following the existing terminology of foreign countries of continental Europe, mainly continues the customs preserved in the manuscripts of the formation of private law in ancient Rome. It is these renovations that cause an increasing interest in the study of the laws of institutional improvement in the area under consideration.

The terminology “Roman hereditary system” matches the inheritance law of several States. A peculiar difference in this case is the differentiation of the heirs into four groups: parents; brothers (including incomplete); the rest of the “side” relatives. Inheritance law of France in the historical and cultural context is presented quite richly and multifaceted, for which it was originally referred to the “Romanesque system”. High according to the degree of its influence on law-making approach in Belgium and Italy. Many circumstances led to the evolution of the

institution of law in the field of inheritance in the world of civil law. The dynamics of the development of a set of factors reveals the dynamic nature of this area of law, seeking in recent decades to unify. Despite the importance of the implementation of Roman law in the national in a number of European countries (Germany, Austria) preserved the tradition that existed before the reception of inheritance.

Taking into account the above, a logical conclusion arises: there is a wide field for improvement in the organization of the entire range of work in this area, first of all – in the development of normative and legal support for the functioning of the Institute. Inheritance rights acquire a special mechanism of implementation, providing for the expansion of the system of additions and amendments to the legislation, primarily in the direction of international legal regulation.

The diversity of types of wills in the legal constructs of foreign countries, the

natural tendency of the period of economic transformation, cultural hybridization and the world of globalization, considered as factors determining the development of the entire legal sphere in the countries of the European Union. This is the reason for the increased interest in the study of the laws of private law with its complex, but so important and necessary processes of revision of the legislation.

Our analysis of German law allows us to recognize the permissible drafting of a common will by such subjects as, for example, spouses. In order to carry out such a legal expression of will, it is sufficient for one of the spouses to draw up the text of the will in the appropriate form and to sign the joint statement by the other spouse in person. The marital status of the subjects of the will significantly affects the legal relationship in the field of inheritance, so we consider it an acceptable and theoretically justified alternative, resulting in a conclusion on the one hand about the possibility, on the other – the feasibility of implementing the institution we are considering in the Russian legal field in the field of inheritance [8, p. 90-92].

The systematics of application of the adopted forms of wills in Germany [4, p. 58; 5], Latvia [6, p. 10], treaties on hereditary relations (Germany) is a defining trend and is allowed in international law. Refusal to implement the will, the so-called “refusal” or “legate” is often found in the law enforcement practice of a number of European countries: Hungary, Germany, Spain, France. At the same time, civil legislation in these countries provides for other types of testamentary or-

ders. Thus, for example, in Hungary, the civil law contains such types of hereditary orders as the contract “in respect of the expected inheritance”, the contract of donation and inheritance in the event of death “bequest” (as opposed to “bequest”) preferring the obligation to commit any action imposed on the heir [2, p. 74].

As part of the changing legislation, wills are subject to increasing reform. In the inheritance law of the mentioned countries, the theory of law, however, provides for the simultaneous functioning of two systems: the system of pluralism and the system of uniformity of forms of the will.

From the point of view of the “legal form” of the will, the author of the study of modern civil turnover notes various and contradictory requirements: the consequence of the interweaving of the burdensome form of the will (preventing this act) at any time, in any place; the uniqueness and authenticity of the will is considered as a specificity in the ethno-cultural symbiosis, which should not contradict the confidentiality of the will, as a historical and cultural component of international legislation, which paradoxically combines the diversity of forms, etc.

It is natural to argue that the inheritance law of the Union in its integration is structured by the existence of several forms of wills. The leading trend in this direction is focused on competitive forms, giving priority to the requirements of civil society, determining the opportunities and prospects for development. The testator is granted a monopoly of choice. Pluralism of wills is a characteristic of in-

heritance law in Germany, Italy, France and other countries. This is an effect that no other institution can generate. The testamentary law of different countries indicates a uniform form of the will. This determines the contrast of legal culture with the reflections of the identity of individual definitions. In addition, some requirements of civil society are given less attention, which objectively does not contribute to the functionality of law enforcement. This is how the topic develops in the theory and practice of English inheritance law, but still makes a significant contribution to the economy and is a great alternative to the usual, allowing you to look at this side in a completely different way.

Diversity, which is manifested in the areas of forms of wills, haunts the set of the Convention's requirement of a written deal. With a rare exception, oral wills are permitted.

The regime of free legal field in the sector of development and improvement of inheritance by will allows us to identify four main forms of law enforcement in different countries.

His own will is provided in the law of a large number of leading countries of the world (Germany, Italy, France). Handwritten drafting and signature certification of the order, of course, does not imply difficulties in execution for the testator, strictly ensures the secrecy of the message to descendants.

The existence of the authenticity of the will is evidenced by a public (secret) will. A characteristic feature in this case includes the participation of a competent

official authorized by the state. France: the will is confirmed by two notaries (alternative – one notary, subject to the presence of two witnesses). Italy: the testator dictates the will to the notary in the presence of two witnesses. Germany: a will is made on the basis of an oral or written statement (order) made to a notary or a judge.

The secret will pursues a multi-purpose purpose: in addition to the secret is guaranteed including the authenticity of the transaction. This form is common, for example, in Italy, France. The classification presented in the typology is characterized by a specific feature. The testator who made it alone with the notary draws up the will and puts it in an envelope. The envelope, properly sealed, he presents to the notary in the presence of witnesses, who places his «certifying» inscription on the envelope.

Examples of Anglo – Saxon legislation in which this is the only form of law are evidence of the essential conditions of a will certified by a witness. In recent years, England with its unique cultural and legal traditions of inheritance has become a country of discovery for citizens of many countries. The Testament «is applied hand» is allowed printing or typewritten on the letterhead text. Signature of the testator, confirmed by his identity two witnesses.

A kind of response to the modern challenges of the world probate order was the widespread introduction of project legislative activity. At the same time, the system of reforms in this direction is sometimes unacceptably frag-

mented due to the use of technology to solve certain issues, and not the whole of their complex. For example, a bequest in respect of money – atypical for European law typology, which in its own way can solve a wide range of issues related to the distribution of bequeathed money by their owners.

Social adaptability of legal regulation and law enforcement is a kind of guarantee of human well-being. Investigating the ontological aspect of the socio-cultural essence of well-being, some authors insist that a successful socio-cultural existence of a person is a stable, meaningful, value-oriented existence with the ability to self-regulation and a high degree of autonomy in relation to the momentary fluctuations of the external and internal environment [1, p. 3].

Legislative consolidation of the above-mentioned problems and practices will allow: to ensure the real legal status of citizens of the European Union in the field of property rights in the Commission of the will; more effective use of the funds possessed by this institution; the right to choose methods of influence for legal advice to work with different demographic groups.

The above allows us to formulate assumptions about the change in the General trends in the Genesis of legislation in the field of inheritance by will on a global scale. In particular, scientific research on the following issues is becoming increasingly relevant. What will be the main motives of the integration agreements? What should be the percentage of participants? What are the benefits for the main benefi-

ciaries of the trend of globalization of the branch of testamentary law? [9].

It should be recognized that «fashion» in the integration agreements [3] on the form of the international will of leading foreign countries entered into the practice of law enforcement for a long time and quite successfully.

Thus, in different countries of the world there are significant differences in the practice of application of the rules of probate law, primarily in the methods and mechanisms of law enforcement. At the same time, scientists recognized community socio-economic nature of genetic relationship [7, p.132]. In many ways, the variety of testamentary constructs in the legislation of foreign countries is a manifestation of the natural trend of the period of transformation in the economy, as a determining factor in improving the legal sphere in terms of the benefits of legal globalization and integration.

List of references:

1. Syvorotkina I. Y. Approaches to legal culture in the implementation of the provisions of inheritance law // human well-being in the diversity of scientific approaches: monograph / group of authors; under the General editorship of N.. Hafner. – West: Scientific research center “Andravida”, 2018. – 246 p.
2. Grudtsyna L. Ju. Inheritance. Gift. Rent: How to properly dispose of their property. – Moscow: Publishing house Eksmo, 2006. – 448 p.
3. Convention providing for a uniform law on the form of the international will (Together with the Uniform law on the form of the international will) (Concluded in Washington 26.10.1973).
4. Savelyev V. A. German Civil code: history, systems, institutions. – M., 1994. – P. 58.

5. German civil code: Entry. law to Citizens. To Stow / Per. him. The nature of technology. ed. A. L. Makovsky et al. – M., 2004.
6. Svib A.V. Latvian Civil law of 1937: Review article // Civil code of the Republic of Latvia / Scientific. ed. and Foreword. N. Eh. Livshitz. – SPb., 2001. – P. 7-20.
7. Syvorotkina I. J. Will as hereditary contract in Russia and some foreign countries / by I. J. He // Eurasian law journal. – 2017. – № 7(110). – P. 132-134.
8. Syvorotkina I. J. Will the deal / Legal system and challenges of modernity (Vol. 1): the monograph / Under the General editorship of doctor of law.N., Professor Savchenko M. N. – Germany, Stuttgart: ORT Publishing, Prime, 2012. – 146 p.
9. Syvorotkina I. Y. Hereditary legal regimes of the countries of the world: a comparative analysis of methodological approaches and practices of law enforcement / I. Yu Syvorotkina //the Baltic journal of Humanities.Series “Law”. –2019.– № 2.

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ АДАПТАЦІЄЮ ПЕРСОНАЛУ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Блага В.В., Хорова М.О., Сідякіна Є.О.

доцент, канд. екон. наук,

студенти гр. ЕП-41-15

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

***Анотація.** В статті розглянуті питання, пов'язані з процесом управління адаптацією нових співробітників на підприємстві, основні проблемні аспекти, якими супроводжується процес адаптації, а також запропоновані деякі заходи, які можуть дозволити мінімізувати складність і період адаптаційного процесу. Ця стаття має важливе значення для розуміння факторів, які можуть сприяти ефективному протіканню процесу адаптації нових співробітників в компанії.*

***Annotation.** This article discusses the issues related to the process of adapting new employees at the enterprise, the main problem areas that accompany the process of adaptation, as well as some measures that can minimize complexity and the period of the adaptation process. This article is important to understand the factors that can contribute to the effective process of adaptation of new employees in the company.*

Ключові слова: адаптація персоналу, управління адаптацією персоналу, адаптаційний період, працівник, робоче місце, керівник, наставник.

Keywords: adaptation of personnel, personnel adaptation management, adaptation period, employee, workplace, manager, mentor.

Робота з людиною, як з ресурсом компанії, починається саме на етапі адаптації. Від того, наскільки ефективно організований цей процес, залежить результативність подальшої роботи і можливість реалізації здібностей – як самого співробітника, так і досягнення цілей всієї організації. Внесок людських ресурсів в досягнення цілей організації в першу чергу залежить від того, наскільки ефективно проводиться робота з відбору персоналу, але навіть найкраща система відбору не дасть належний результат, якщо не приділити достатньої уваги питанню адаптації [3].

Безумовно, головним ресурсом будь-якої організації є людина, персонал. Але без правильного управління цим ресурсом компанія може його втратити. Управління адаптацією в організації – одне з найважливіших завдань, яке вирішує служба з управління персоналом.

Якщо в компанії немає системи управління адаптацією, це може послужити причиною нерозуміння працівником свого місця у виробничому й управлінському процесі, що, в свою чергу, може привести до погіршення комунікаційних зв'язків, нерозуміння працівником цілей і завдань організації, і, в підсумку, до його

звільнення з цього місця роботи. Але ж метою адаптації є мінімізація ризику «розлучитися» з працівником на початковому етапі роботи в організації. Необхідність управління адаптацією персоналу очевидна. У 90% випадків рішення про звільнення співробітника приймають протягом першого місяця роботи в організації (т. з. розпал адаптаційного періоду) [1, с. 198]. Відповідно до HR-статистики багатьох компаній, відсоток звільнених нових співробітників достатньо високий. З метою знизити ризику компанії при підборі персоналу і домогтися високих результатів від «новобранців» необхідно чітко контролювати процес адаптації персоналу.

Система адаптації тісно пов'язана з такими процесами, як стратегічне планування, побудова системи мотивації, оцінки, розвитку співробітників, корпоративною культурою організації, і вирішує наступні завдання:

- організація максимально ефективного протікання процесу пристосування потреб і цінностей співробітника до вимог, що пред'являються до нього організацією відповідно до своїх тактичних і стратегічних цілей;
- скорочення періоду досягнення новим співробітником високої продуктивності і якості його трудової діяльності;
- прискорення процесу входження співробітника в колектив;
- сприяння формуванню у нового фахівця почуття задоволеності роботою і зняття стресового стану;
- сприяння максимально ефективному вирішенню конфліктних та інших нестандартних ситуацій;

– зниження плинності кадрів в організації;

– скорочення стартових витрат за рахунок зменшення періоду досягнення новим працівником встановлених стандартів виконання робіт.

Адаптація – це безперервний процес, який завжди активізується в мінливих умовах навколишнього середовища. Але цей процес супроводжується рядом таких проблемних аспектів, як:

- відсутність чітко розроблених критеріїв оцінки результативності проходження майбутніми співробітниками процесу адаптації;
- відсутність використання спеціальних програм адаптації, з урахуванням первинної і вторинної адаптації;
- проблеми з виявленням пріоритетності різних аспектів адаптації для різних категорій співробітників;
- невизначеність людини, яка повинна бути задіяна в процесі адаптації, і відповідальна за це;
- відсутність попереднього знайомства з корпоративною культурою організації, стандартами поведінки і т. д.;
- відсутність якісного зворотного зв'язку в системі адаптації організацій, пов'язаного з відстеженням проміжних і фінальних результатів.

Можна запропонувати виконання наступних заходів, що дозволяють мінімізувати складність і період адаптаційного процесу. Це такі заходи, як бесіда керівника підрозділу з співробітниками про появу нового члена колективу, попередня підготовка робочого місця, проведення екскурсії по підрозділах компанії; ознайомлення

нового співробітника з технологіями і процедурами роботи підрозділу, проведення запланованих зустрічей з безпосереднім керівником, складання плану роботи на випробувальний термін, розробка заходів на основі особистого плану професійного і службового зростання працівника. [2].

Для успішного протікання процесу адаптації має існувати ряд документів, де чітко викладені система завдань на період адаптації співробітника, критерії оцінки роботи в цей період, терміни реалізації тієї чи іншої мети, структура самої організації і схема взаємодії відділів. При цьому необхідним є постійне спілкування керівника, наставника або співробітника служби персоналу з новим співробітником, обговорення поточних питань, аналіз помилок і пояснення шляхів їх усунення. Не варто недооцінювати значення таких документів, як положення про підрозділ або посадова інструкція, саме за допомогою них новий співробітник має можливість ознайомитися зі своїми посадовими обов'язками, правами і відповідальністю, структурою відділу. Але, незважаючи на важливість подібних документів, у багатьох великих організаціях ними нехтують. Вони, як правило, були написані давно і не коректувалися, та й сам процес їх складання проходив формально. В результаті від цих документів немає особливої користі для нового співробітника.

Далі слід розглянути, хто і як повинен або може впливати на процес адаптації співробітника в компанії:

1. Керівник. Він добре розуміє мету

роботи і завдання співробітника, зацікавлений в швидкій віддачі від новачка. Однак дуже часто участь топ-менеджера обмежується особистою бесідою і представленням співробітника колективу.

2. Колеги. Вони в будь-якому випадку залучені до процесу адаптації, активно або пасивно беруть участь в ньому: підказують, пояснюють, вказують на основні моменти роботи новому співробітнику. Їх зацікавленість в цьому процесі може полягати в співчутті новачку або в почутті самозбереження в разі, якщо результат діяльності нового співробітника може вплинути на результати роботи його колег. Але якщо діяльність новачка створює конкуренцію, на підтримку колег розраховувати немає сенсу, так як мати поруч сильного конкурента не вигідно нікому.

3. HR-менеджери. Вони зацікавлені в утриманні співробітника в організації, вони добре знають особливості компанії і вимоги до посади, розбираються в діяльності компанії і проведенні різних кадрових процедур. Перешкодою може послужити тільки їх велика завантаженість.

4. Залучені фахівці. На практиці залучення зовнішніх консультантів використовується тільки в тому випадку, коли організація не має свого ресурсу для якісного введення фахівця на посаду. При цьому адаптація поєднується з будь-якої іншою послугою, наприклад, навчанням.

5. Наставники. Це спеціально призначені висококваліфіковані співробітники компанії, які супроводжують но-

вого працівника під час всього періоду адаптації, як правило, прирівняного до випробувального терміну, і отримують додаткові бонуси за цю діяльність.

Процес адаптації повинен чітко контролюватися. Основну відповідальність за неї повинен нести менеджер по персоналу, оскільки це тісно пов'язано з іншими процесами управління персоналом: пошуком і відбором, навчанням і оцінкою. І якщо розробка і контроль адаптаційної програми здійснюються спеціально підготовленим співробітником служби персоналу, то процес відбувається максимально ефективно. Однак не кожна організація має даний підрозділ, тому адаптацією доводиться займатися безпосереднім керівникам або будь-яким іншим співробітником. У подібних ситуаціях ефективність процесу може впасти, так як це не входить в їх зону компетенції. Цю проблему можна вирішити шляхом призначення на роль піклувальника грамотного співробітника, який достатньо довго пропрацював в компанії. При цьому потрібно не забувати про їх мотивацію, намагатися підкреслювати престижність їхньої участі в процесі адаптації нових співробітників, заохочувати матеріально і морально, позиціонувати їх участь в цьому процесі як щабель кар'єрного росту [2].

Дотримання зазначених вище рекомендацій дозволить скоротити тривалість адаптаційного періоду новачка, збільшить ефективність його праці, посприє поліпшенню психологічного клімату в колективі, дозволить всім членам колективу звикнути до нового співробітника.

Висновок. При інтенсивному темпі і насиченості життя в організації від нового співробітника чекають якнайшвидших результатів, він, в свою чергу, – реалізації своїх фінансових, кар'єрних та інших цілей, не виправдані очікування і взаємна незадоволеність в якийсь момент може досягти критичної точки. Новому співробітнику може почати здаватися, що в іншому місці могло б бути краще, що цієї організації він «не потрібен», що його тут недооцінили. Це призводить до визрівання рішення про відхід з даної компанії, так як лояльність новачка до організації поки що не сформована і з його точки зору він «ще нічого не вивчив». Безумовно, подібне рішення організація і співробітник пояснюють по-різному, але, як правило, справжня причина в тому, що новому співробітнику не вистачило сил подолати проблеми адаптаційного періоду, перейти на наступний етап взаємин з організацією, а організація не змогла йому в цьому допомогти. Щоб адаптація нових співробітників не закінчувалася звільненням, необхідно розуміти важливість адаптації і вміти правильно організувати цей процес.

Список літератури:

1. Веснін В.Р. Управління персоналом. Теорія та практика. М.: Проспект, 2009. – 688 с.
2. Москвітін Г.І., Вершиніна О.С., Куксова О.Д. Комунікативна взаємодія співробітників: колективна монографія. М., 2017. – С. 124-127.
3. Нікулін Д. Щоб зменшити плинність кадрів, приділіть увагу адаптації // Кадрова справа. 2011. – №6. – С. 45-47.

FOREIGN EXPERIENCE OF ECONOMIC DIPLOMACY AND COOPERATION OF UZBEKISTAN WITH DEVELOPED COUNTRIES: GREAT BRITAIN, GERMANY, FRANCE, SOUTH KOREA, CHINA AND JAPAN

Kulakhimedov Bekkhozha

UWED, foreign economic activity, master course 2 course,
bekhuja@gmail.com, +998974001808

Eshmatov Suhrobjon

UWED, foreign economic activity, master course 2 course,
eshmaov_93@mail.ru, +998935869374

In modern conditions, under the influence of globalization and the growth of international competition in most countries of the world, the economic component of foreign policy is coming to the fore. For developing countries, “economic diplomacy” takes precedence over traditional diplomacy also because strengthening their economic potential, as a rule, increases their political influence. The analysis of statistical indicators of exports from about 20 leading countries in more than 200 countries by the American researcher E. Rose showed the following interdependence between the network of diplomatic missions and consulates and the intensity of export flows. The opening of each new embassy or consulate on average led to an increase in exports between countries by 6-10%, and with the opening of additional foreign agencies in this country, these figures decreased¹.

The world practice of promoting exports and attracting investments includes both traditional ways of using the opportunities of the ministries of foreign affairs,

trade, economy, and the creation of specialized agencies operating on the principles of public-private partnership.

Relations between the European Union and the Republic of Uzbekistan have been steadily developing since Uzbekistan gained independence in 1991. The EU’s relations with Uzbekistan are included in the regularly revised EU New Partnership Strategy with Central Asia, which sets out the general objectives of cooperation, policy responses, and the EU’s priorities in Central Asia. The Partnership and Cooperation Agreement (PCA) between the EU and the Republic of Uzbekistan, in force since 1999, laid the foundations for wider bilateral relations². Political dialogue; trade in goods; business and investment activities; protection of intellectual, industrial and commercial property; legislative cooperation; economic cooperation; interaction on issues related to democracy and human rights; cooperation to prevent illegal activities; cultural cooperation and financial cooperation in the

¹ Foreign practice of economic diplomacy: <http://review.uz>

² Cooperation of the Republic of Uzbekistan with the European Union: <https://mfa.uz>

field of technical assistance – all of these issues are covered by the ATP.

Led by President Mirziyayev, the authorities of Uzbekistan have begun a process of important reforms in the judicial, administrative system and the security service and are making progress in improving the business climate. The EU is promoting these and other reforms, and in particular their effective implementation. Some human rights defenders were released from prison, and the UN High Commissioner for Human Rights first visited the country in May 2017³.

Uzbekistan takes advantage of the EU's Common System of Preferences; It is an autonomous trade arrangement whereby the EU provides emerging economies with non-reciprocal preferential access to their market. The generalized system of preferences, designed to promote growth in emerging economies, ensures that exporters from these countries pay low duties or are exempted from paying duties for some or all of the goods they trade with the EU. In 2017, trade between the EU and Uzbekistan was estimated at about 1.9 billion euros.

Great Britain and Uzbekistan

The foundation of the Uzbek-British relations was laid during the visit of the First President of the Republic of Uzbekistan I. Karimov to the UK in November 1993.

An important event in the revitalization of interstate relations was the visit of

the delegation of the Republic of Uzbekistan led by Foreign Minister A. Kamilov to the UK on November 20-22, 2013.

The legislative bodies of the two countries have cooperation groups, the legal basis for which was created by the signed on September 22, 2010. Memorandum of Understanding between the Oliy Majlis Group and the Britain-Uzbekistan All-Party Parliamentary Group.

The Uzbek-British Council on Trade and Industry is an effective mechanism for trade and economic relations, the 23rd meeting of which was held in Tashkent on November 16-18, 2016.

In October 2016, January and December 2017. First Deputy Chairman of the Senate of Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan S.Safoev visited London in which briefings were held on modern development and economic priorities of the republic, meetings in the EBRD, the Foreign Ministry, the Parliament of Great Britain, a number of large British companies, with representatives of academia. In January-September 2017 trade between Uzbekistan and the UK amounted to 115.9 million dollars. United States, of which exports – 33.5 million. US dollars, imports – 82.4 million dollars. USA⁴.

Cultural and humanitarian cooperation is developing progressively, including in the field of education. In Tashkent since 2002 International Westminster University operates. The National University and the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan together with the

3 President of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev spoke at the 72nd session of the UN General Assembly: <http://uza.uz>

4 Cooperation of the Republic of Uzbekistan with the UK: <https://mfa.uz>

University of Cambridge in Tashkent created the Educational and Experimental Center for High Technologies.

Germany and Uzbekistan

Relations with Germany have traditionally been advanced and multifaceted, covering a wide range of areas of cooperation. A solid legal base has been formed. Political dialogue between countries is maintained at the highest and high levels. The official visits of the First President of the Republic of Uzbekistan I.A. Karimov to Germany (1993, 1995 and 2001), the state visit of the President of Germany R. Herzog (1995) and the official visit of Chancellor G. Schroeder to Uzbekistan (2002) took place. 14 rounds of political consultations were held between the ministries of foreign affairs. Inter-parliamentary ties, cooperation in the legal field, security, and the ministries of defense are actively developing.

Germany is one of the main trade and economic partners of Uzbekistan in Europe. At the end of 2017, the volume of Uzbek-German trade reached \$ 613.2 million, in January-November 2018. – 712.1 million dollars. The total amount of financial and technical cooperation between the two countries is more than 329.9 million euros⁵.

In Uzbekistan there is a great interest in the study of German culture and language. German is the second most popular foreign language studied in the republic. In the field of higher education, partnerships have been established with more

than 30 German universities, students, specialists and teaching staff are exchanged. In terms of development of bilateral cultural and humanitarian relations, an important role is played by partnerships between Tashkent and Berlin, Samarkand and Bremen, Bukhara and Bonn.

France and Uzbekistan

France is one of the important European partners of Uzbekistan. The state and official visits of the First President of the Republic of Uzbekistan I.Karimov to France (1993 and 1996), the state visit of the President of the French Republic F. Mitterand to Uzbekistan (1994) took place. Meetings of the First President of Uzbekistan Islam Karimov with the President of France J. Chirac in June 1996 were also held. in the framework of the summit of heads of state of the EU in Florence and in November 2002. at the summit of NATO / EAPC member countries in Prague.

Further dynamics to bilateral relations was given by visits to Uzbekistan by French Foreign Ministers L. Fabius in March 2013, J.-M. Herault – in April 2017 and the Minister of Foreign Affairs of Uzbekistan A.Kamilov to France in October 2012, November 2014 and in March 2017. Between the parties held ten rounds of political consultations between the foreign ministries, the last round of which was held in April 2017 in Tashkent.

In 2008 in the Senate of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan an inter-parliamentary group on cooperation has been established, since 2010. The Uzbeki-

⁵ Cooperation of the Republic of Uzbekistan with Germany: <https://mfa.uz>

stan-France friendship group operates in the Legislative Chamber. The France-Central Asia inter-parliamentary group has been established in the French Senate; the France-Central Asia friendship group operates in the National Assembly. In June 2008 An agreement on cooperation between the institutions of the Ombudsman of Uzbekistan and the Defender of the Rights of France was signed.

France is one of the important trading partners of Uzbekistan in Europe. Following the results of 2017. bilateral trade amounted to \$ 251.6 million. In France, the Association for the Study of Art and the History of the Temurids, the Avicenna-France Association, carry out their activities. A number of universities in Uzbekistan have agreements and protocols on cooperation with leading universities in France.

South Korea and Uzbekistan

The Republic of Korea recognized the independence of Uzbekistan on December 30, 1991, diplomatic relations were established on January 29, 1992. During this period, the republic's leadership held 15 meetings with the leaders of the Republic of Korea (in 1992, 1994, 1995, 1999, 2005, 2006, in 2008 twice, 2009, 2010, 2011, 2012, 2014, 2015, 2017). In 2006 signed a joint declaration on strategic partnership.

Following the state visit of the President of the Republic of Uzbekistan Sh.M. Mirziyoyev to the Republic of Korea (November 22-25, 2017), a Joint Statement was adopted on the comprehensive deepening of the strategic partnership, over

20 interstate, intergovernmental and interdepartmental agreements signed worth over \$ 10 billion in trade, economic, investment, financial, technical and other fields. Of these, \$ 4 billion is a direct South Korean investment. Since 1995 political consultations are held on a regular basis between foreign ministries. The last 12th round was held in December 2015. in Tashkent. In accordance with the Trade Agreement of 1992. between countries set the most favored. The Republic of Korea takes the leading place among the trade partners of Uzbekistan in the APR⁶.

According to the State Statistics Committee of Uzbekistan, in 2017 the volume of mutual trade amounted to 1360.1 million dollars, including exports – 119.8 million dollars, imports – 1 240.3 million dollars. The volume of direct investments of the Republic of Korea attracted to the economy of the Republic of Uzbekistan exceeded \$ 7 billion. Since 1994, a joint Intergovernmental Committee on Trade and Economic Cooperation has been operating. The eighth meeting was held in September 2016 in Seoul. Since 1992 The Korean Education Center operates in Tashkent, organizing language-based internships in South Korea on a competitive basis, advanced training courses for university professors and students⁷.

In total, the Korean language is taught in 13 universities, 28 schools, lyceums and colleges in the republic. Since 1999 Friendship Society “Uzbekistan-Republic of Korea” operates. Currently,

⁶ Cooperation of the Republic of Uzbekistan with South Korea:<https://mfa.uz>

⁷ Cooperation of the Republic of Uzbekistan with South Korea: <https://mfa.uz>

universities of Uzbekistan support cooperation with more than 30 universities and research and production organizations of the Republic of Kazakhstan, which provides for the development of relations in various fields of educational and scientific activities, the exchange of faculty and students, as well as cooperation in organizing joint conferences, symposia, seminars, conducting joint research. October 1, 2014 Inha branch of the South Korean University "Inha" was opened in Tashkent, which trains specialists in computer and software engineering, as well as logistics.

China and Uzbekistan

The PRC recognized the independence of the Republic of Uzbekistan on December 27, 1991. Diplomatic relations established January 2, 1992. Bilateral cooperation covers the whole range of relations and is friendly, mutually beneficial. Exchange of visits and meetings of the leaders of the two countries occur regularly. The first President of the Republic of Uzbekistan, I.A. Karimov, visited the People's Republic of China in 1992, 1994, 1999, 2005, 2011, 2012 and 2014. In 2001 and 2006 The President of Uzbekistan visited Shanghai and in 2012. – Beijing to participate in the SCO summits, and in August 2008. – Beijing at the opening of the 29th Summer Olympic Games. In response, Uzbekistan was visited by the chairmen of the PRC, Jiang Zemin (1996), Hu Jintao (2004, 2010) and Xi Jinping (2013, 2016). Held between May 11-13, 2017 The state visit of the President of the Republic of Uzbeki-

stan Sh.M. Mirziyoyev on the saturation of meetings and negotiations became a landmark in the history of relations between Uzbekistan and China. Negotiations were held with Chinese President Xi Jinping, Chairman of the NPC Zhang Dejiang, Premier of the State Council Li Keqiang, leadership of a number of leading Chinese high-tech companies. In the framework of interaction between the Foreign Ministries of the two countries in 2004-2017⁸.

Uzbekistan attaches priority importance to further strengthening the strategic partnership with the PRC, expanding multi-faceted trade, economic, investment and financial cooperation between the two countries based on the principles of mutual benefit, consideration of interests and equality.

In accordance with the Trade and Economic Agreement (1992), the most favored nation conditions have been established between the countries. The PRC takes the leading place among the trade partners of Uzbekistan. For 2017 bilateral trade reached 5 billion dollars, c. including exports amounted to 2.2 billion dollars, imports – 2.8 billion dollars; The two countries are developing cooperation in the financial sector, in particular with the State Development Bank of China, Eximbank of the People's Republic of China. In total, there are 786 enterprises with participation of Chinese investments in the territory of the Republic of Uzbekistan, including 95 with 100% Chinese capital, and

⁸ Cooperation of the Republic of Uzbekistan with China: <https://mfa.uz>

73 leading firms and companies of the PRC are represented⁹.

Since May 2005 In Tashkent, there is the Institute of the Study of Chinese Language and Culture, which has 350 students: students, researchers, etc. Since its inception, more than 2.5 thousand young people have taken courses in it. During the visit of President Xi Jinping of the People's Republic of China to Uzbekistan in September 2013. signed an agreement on cooperation in the creation of another Confucius Institute – in Samarkand.

Japan and Uzbekistan

Japan recognized the independence of Uzbekistan on December 28, 1991. Diplomatic relations established January 26, 1992. The first President of the Republic of Uzbekistan, I.A. Karimov, visited Japan three times in 1994, 2002. and 2011. In May 2010 and 2014 The ministers of finance, deputy prime ministers of Japan N. Kahn and T. Aso respectively visited Uzbekistan. The main documents regulating bilateral relations are the Joint Statement of the Republic of Uzbekistan and Japan dated May 17, 1994, the Joint Statement on Friendship, Strategic Partnership and Cooperation between the Republic of Uzbekistan and Japan dated July 29, 2002. and the Joint Statement on the deepening and expansion of the strategic partnership between the Republic of Uzbekistan and Japan of October 25, 2015¹⁰.

According to the results of the official visit of the First President I.Karimov to

Japan on February 8-10, 2011. 22 documents were signed. As part of the official visit of the Prime Minister of Japan S. Abe to the Republic of Uzbekistan on October 24-26, 2015. signed a Joint Statement, the Program of Cooperation between Foreign Ministries, as well as 21 documents on the implementation of joint projects in the field of trade, economic, investment, technological, financial and financial and technical cooperation in the amount of over \$ 8.5 billion. Since 2002 between the foreign ministries of the two countries on a regular basis, political consultations are held, the next round of which took place in March 2016. in Tokyo. An important mechanism for the development of bilateral relations is cooperation in the framework of the “Central Asia + Japan” Dialogue initiated by Tokyo in 2004. in order to deepen interaction with the countries of the region. August 7, 2010 The third meeting of foreign ministers was held in Tashkent with the participation of Japanese Foreign Minister K. Okada. The delegation of Uzbekistan participated in the work of the 6th Ministerial Council Meeting of the Dialogue in Ashgabat on May 1, 2017¹¹.

The Uzbek-Japanese and Japanese-Uzbek committees for economic cooperation, formed in 1994, play a major role in the development of trade and economic relations. The 13th joint meeting of these committees was held in April 2016. in Tashkent. In August 2008 The intergovernmental agreement “On liberalization, mutual protection and investment pro-

⁹ Cooperation of the Republic of Uzbekistan with China: <https://mfa.uz>

¹⁰ Cooperation of the Republic of Uzbekistan with Japan: <https://mfa.uz>

¹¹ Cooperation of the Republic of Uzbekistan with Japan: <https://mfa.uz>

motion” was signed, which entered into force on September 24, 2009. The total amount of financial and technical assistance to Japan in Uzbekistan amounted to more than 4.1 billion dollars. Thanks to the financial and technical assistance of Japan, Uzbekistan has implemented a number of socially significant and infrastructure projects in the areas of health, education, energy, transport, telecommunications and other areas.

Conclusion

From the first years of independence, Uzbekistan declared cooperation with Europe as one of the priorities of its foreign policy. The future agreement is expected to affect political dialogue and reform, the rule of law, justice, freedom and security, human rights, migration, trade, and economic and sustainable development. It will help create a favorable business and investment environment. In addition, the agreement will include cooperation on foreign policy issues and global

issues such as climate change, corruption, and the fight against terrorism. Thanks to the new leadership in recent years, Uzbekistan has made significant progress in carrying out reforms, improving the situation related to the protection of human rights, developing regional cooperation with neighboring countries of Central Asia and international partners, as well as promoting security and stability in the region. Through the envisaged Expanded Partnership and Cooperation Agreement, the EU is ready to strengthen support in this area and bring bilateral relations to a new level in the interests of both the EU and Uzbekistan.

Reference

1. Foreign practice of economic diplomacy: <http://review.uz>
2. Cooperation of the Republic of Uzbekistan with the European Union: <https://mfa.uz>
3. Delegation of the European Union to the Republic of Uzbekistan: <https://eeas.europa.eu>
4. President of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev spoke at the 72nd session of the UN General Assembly: <http://uza.uz>

THE ROLE OF INFORMATION MANAGEMENT IN THE ORGANIZATION

Komiljanov Sherzodbek Ilhomjonovich

Student of Ferghana Polytechnic institute E-mail: djsher89@inbox.ru

***Abstract.** The authors consider information management functions, their role in optimizing business process and improving organization performance. Formulated new requirements for information management.*

Keywords: information management, functions, business process, re-quirements.

The functions of managing the organization are related to the processing of the information received. Management has many functions, namely planning, accounting, analysis, control, regulation, forecasting, etc.

In modern organization, management is increasingly dependent on information support, which may be the main activity. Scientists, applying a systematic approach, namely, moving from the general to the particulars and vice versa, give different interpretations to the functions of the organization (Table 2.1).

At the beginning of the last century, an approach focused on the rationalization of information flows prevailed, in which the enterprise was viewed as a stable system with clearly defined functions of individual divisions. It was assumed that the information flows in the enterprise are a reflection of the objective requirements arising in the management process. An analysis of the information needs of decision makers was a priority.

All functions in the organization are interrelated. A similar feature of the functions of information management. They are interrelated, based on management

functions, but have their own specifics. Consider their examples (table. 2.2).

The content of the functions changes. Functions such as maintaining a business impulse aimed at managing the provision of services inform the business of the characteristics of all major business processes, the function of improving business results combines the material and information flows necessary to execute the business process and obtain the necessary result.

In modern conditions of digitalization of the economy, the functions of information management have begun to play an important role in the achievement of the strategic goals of the organization. There are new requirements for them. In our opinion, such a function as providing officials with reliable information is important, because:

- increased volumes of information garbage;
- the accuracy of the information will determine the competitive advantages of the organization;
- the demand was for the speed of receiving information.

The next function – the formation of the technological environment of the or-

Tab. 2.1.

The main functions of management (according to scientists)

No.	Functions	Authors
	Planning, organization, management, control	F. Taylor [1]
	Foresight (prediction and planning), organization, management, coordination, control	A.Fayol [2]
	Planning, management, support, improvement	ISO 9000: 2005 Quality Management Standard [3]
	Planning, Management, Ensuring, Improvement, Quality Innovations	A.V. Glazunov [4]
	Planning, organization, motivation, control, coordination	E.A. Ivanov [5]

Tab. 2.2.

The main functions of information management (according to scientists)

No.	Functions	Authors
	Maintaining a business impulse (operational management), improving business results (tactical management), technological leadership (strategic management) in the information sphere	V.S. Kasyanov [6]
	Formation of the technological environment, planning, organization, motivation, cost management of the sphere of informatization, development of the information system and its maintenance, control of the use of computing tools, development of innovative programs	O.V. Vasyuhin, A.V. Varzunov [7] N.I. Shanchenko [8]
	Providing all officials with reliable information (basic), management of communications, management of information resources, management of information processing	Mv Larin [9]

ganzation's informatization sphere is very relevant, since At present, there is a rapid change in computing, peripheral, communication equipment, software, and information tools due to its constant modernization. Decision makers must constantly be concerned with the formation of the modern sphere, ensuring its effective functioning. These features also explain the importance of the continuous improvement of information technologies and the relevance of the function of their development and maintenance [10, 11].

Modern information technologies have a significant feature. At first, when the information processing automation tool appeared, it was mainly applied to the already

existing control procedures, then the situation has changed radically in recent times. Information technologies are becoming a kind of catalyst for the dissemination of advanced management experience and modern management technologies. At the same time, they optimize business processes in accordance with the latest achievements of management theory and practice

Conclusion

At present, the market for new IT-technologies is rapidly developing, which are used to manage enterprises of a wide variety of profiles, with various organizational structures of management, with different numbers of employees.

New economy requires managers who feel confident with new information technologies and their components. Therefore, in order to properly assess the threats and opportunities in the environment of the company, they must complete the problem statement, establish feedback, change the conditions if necessary, obtain variants of solutions, make an assessment of the effectiveness of the solutions obtained, choose the optimal (or quasioptimal) variant and best implement your idea. Designers must determine the effectiveness of information technology, select the functions to be automated, and it is possible to delegate some of the functions by transferring them to outsourcing.

Literature

1. Taylor F. Principles of scientific management. URL: <http://www.improvement.ru/bibliot/taylor/index.shtm>.
2. Fayol A. General and industrial management / Trans. from French / Document ed. and the preface of prof.E.A. Kocherina – M.: Journal “Controlling”, 1992. – 111 p.
3. GOST R ISO 9004: 2009 Management to ensure sustainable success of the organization. Quality management approach / El.resource http://www.opengost.ru/iso/2291-gost-r-iso-9000-2008-iso-9000_2005-sistemy-menedzhmentakachestva.-osnovnye-polozheniya-i-slovar.html
4. Glazunov A.V. Continuous improvement. Excursion into history // Quality management methods. – 2003. – № 1.
5. Ivanov E. A. Functional characteristics of accounting and analytical systems // Management of economic systems: electronic scientific journal. – 2011. – no. 34
6. Kasyanov V. S. Management of information services based on the concept of the life cycle // Science. Innovation. Technology. – 2011. – no. 4. – pp. 221-226.
7. Vasyukhin OV, Varzunov A.V. Information Management: a short course. Tutorial. – Spb.: SPbSU ITMO, 2010. – 118s.
8. Shanchenko N.I. Information management. – Ulyanovsk: UISTU, 2006. – 95 p.
9. Larin M.V. Document management in organizations. – M.: Scientific book, 2002. – 288 p.
10. Kurcheeva G.I. Providing project management in a network economy / G.I. Kurcheeva, A.A. Aletdinova, M.S. Kravchenko // Internet-journal Naukovedenie. – 2016. Vol. 8. No. 2. – p. 4.
11. Kurcheeva G.I. Information support of management decisions in an unstable economic environment: Mono-graphy. – Novosibirsk: NSTU Publishing House, 2005. – 164 p.

ОБЛІК ДОВГОСТРОКОВИХ ПОЗИК БАНКІВ

ACCOUNTING OF LONG-TERM LOANS OF BANKS

Якубчик О.О.,

студентка

Мельянцева Л.,

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів та природокористування України

Key words: *accounting, taxation, long-term loans, financing, credit*

Ключові слова: *облік, оподаткування, довгострокові позики, фінансування, кредит.*

Для ефективної фінансової діяльності підприємства на будь-якій стадії його розвитку необхідне залучення позикових коштів. Потенційний позичальник повинен чітко знати критерії, що застосовуються фінансовими установами при прийнятті рішення стосовно видачі кредитної позики. Також важливим є правильне оподаткування та відображення кредитних операцій в обліку для відображення коректних даних в податковій звітності підприємства.

Позичковий капітал підприємства – це кошти, які залучаються для фінансування господарської діяльності підприємства на принципах строковості, поверненості та платності.

Економічною наукою категорія кредиту переважно розглядається як довіра однієї особи до іншої, на підставі якої у позику надається певна вартість у грошовій або товарній формі на тимчасове користування за відповідну плату. Таке тлумачення поняття креди-

ту витікає з походження даного терміну від латинського «*creditum*», що в перекладі означає «вірю», «довіряю». При визначенні цієї економічної категорії необхідно акцентувати увагу на таких основних ознаках:

- кредит необхідно розглядати як специфічний тип економічних відносин, що ґрунтується на довірі;
- економічною основою кредиту є мобілізація й нагромадження тимчасово вільних коштів і формування з них позичкового капіталу;
- кредит є актом передачі кредитором певної суми капіталу у тимчасове користування позичальнику на умовах повернення та власності.

Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги і державне регулювання ринків фінансових послуг» фінансовим кредитом є засоби, надані в позику юридичній чи фізичній особі на визначений строк та під відсотки. Надання кредитів згідно зі ст.4 вищезазначеного Закону є фінансовою по-

слугою, яку, в свою чергу, можуть надавати лише фінансові установи. В окремих, передбачених законодавством випадках, суб'єктом, що має право надавати фінансові кредити, може бути фізична особа – підприємець.

Фінансова установа – це юридична особа, яка відповідно до законодавства надає одну або декілька фінансових послуг і внесена у відповідний реєстр в порядку, встановленому законом. До складу фінансових установ відносять: банки, кредитні союзи, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг. Національний банк України та Кабінет Міністрів України встановлює, регулює та контролює правила надання фінансових кредитів.

Порядок відображення кредитних операцій в бухгалтерському обліку регулюється П(С)БО 11 «Зобов'язання».

Відповідно до П(С)БО 11 зобов'язання поділяють на довгострокові, поточні, забезпечення, непередбачені зобов'язання та доходи майбутніх періодів. Оскільки даний матеріал присвячений питанню обліку довгострокових позик банків, розглянемо більш детально відображення саме довгострокових зобов'язань на рахунках бухгалтерського обліку.

Довгостроковий кредит банку є зобов'язанням, на яке нараховуються відсотки та яке підлягає погашенню

протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Його треба розглядати як довгострокове зобов'язання, якщо первісний термін погашення був більшим, аніж дванадцять місяців та до затвердження фінансової звітності існує угода про переоформлення цього зобов'язання на довгострокове. Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їх теперішньою вартістю. Відповідно до П(С)БО 11 теперішньою вартістю є дисконтована сума майбутніх платежів (за вирахуванням суми очікуваного відшкодування), яка буде очікувано необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства. Облік довгострокових кредитів позичальник здійснює із застосуванням рахунка 50 «Довгострокові позики».

Отже, в ході розкриття даного питання було проаналізовано сутність поняття кредиту, нормативно-правову базу, що регулює операції з кредитування; виділено основні ознаки та види кредиту, а це дозволяє зробити наступні висновки:

Фінансовим кредитом є засоби, надані фінансовою установою в позику юридичній чи фізичній особі на визначений строк та під відсотки.

Найпоширенішою формою кредиту є банківський кредит, але, крім того, розрізняють комерційний, споживчий, іпотечний, лізинговий, консорціумний, бланковий та інші види кредиту;

До моменту звернення до фінансової установи з метою отримання позики, раціональним є проведення під-

приємством аналізу власної привабливості в якості позичальника для банку. Основними показниками, які необхідно проаналізувати є коефіцієнти ліквідності (миттєвої, поточної, загальної), коефіцієнти стійкості, рентабельності (активів, продажу), аналіз грошових потоків. Після ретельного аналізу підприємство має змогу відне-

сти себе до однієї з груп за класифікацією НБУ та оцінити свої шанси щодо отримання кредиту.

Список використаних джерел:

1. П(С)БО 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 січня 2000 р. N 20. – електронний ресурс. – режим доступу до ресурсу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO11.aspx>

THE CONCEPT OF MONOPOLY AND ITS MAIN TYPES

Teslenko Denys

Student of Kharkiv National University of Radio Electronics

Monopoly is a company that is the only supplier of a product that does not have similar analogues. Moreover, it is the only one that delivers a product that has no analogues. The main consequence of the existence of a monopoly are market restrictions on entry into the market, which prevent other companies from conducting fair competition with the monopolist. Restrictions on market entry occur because of the following reasons:

- The main production resource is owned by only one enterprise or firm.
- The government provides exclusive rights to produce a specific product of one company.
- Production costs arise in such a way that the maximum production efficiency is carried out only when a certain manufacturer is on the market.

The main basis of monopoly is the dominant position of an economic entity in the market, which gives it the advantage to have a decisive influence on competition, raise prices and reduce production compared to the standard level, and also limit market access to other economic entities. Thus, it will allow monopolists to redistribute effective demand in their favor, to receive monopoly high profits.

Competitive markets generally work together and in good faith, that can't be said about markets in which either buyers

or sellers manipulate prices. In a market where one seller controls the offer: output will be limited, and the cost of manufactured products will be high. Monopoly is an extreme form of imperfect competition. The seller has monopoly power if he raises the price of his products by limiting his own production volume. There are monopolistic restrictions on entry into the market, where not every new entrepreneur or company can place their own products. Basically, the policy of price discrimination is carried out by firms with monopoly power, that is, the sale of the same product for different groups of consumers is carried out at different prices. However, this monopolist firm should safely distinguish between its market, focusing on the different elasticities of demand from different consumers, and feel the line between a "cheap" market and a "expensive" one. Types of monopolies are directly proportional to the market structure and competition. There are types of monopolies, which can be divided into three main ones: natural, economic and administrative. Natural monopoly arises due to objective reasons. This reflects the situation when the demand for this product is better suited to one or more companies. It is based on the capabilities of the production technology and customer service. Here competition is impossible or undesirable. For example, electricity, tel-

ephone services, communications, etc. In these industries there is a limited number, if not the only national company, and therefore, naturally, they take a monopoly position in the market. Administrative monopoly arises from the actions of state bodies. On the one hand, this provides individual firms with the exclusive right to perform a certain type of activity. On the other hand, these are organizational structures for state-owned enterprises, when they unite and are subordinated to different central administrations, ministries, and associations. Here, as a rule, enterprises of the same industry are grouped. They act on the market as one economic entity and there is no competition between them. The economy of the former Soviet Union belonged to the most monopolized in the world. The administrative monopoly dominated there, primarily the monopoly of all-powerful ministries and departments. Moreover, there was an absolute monopoly of the state on the organization and management of the economy, which was based on the dominant state ownership of the means of production. Economic monopoly is the most common. Its appearance is due to economic reasons, it develops on the basis of the laws of economic development. We are talking about entrepreneurs who have managed to win a monopoly position in the market. Two paths lead to it. The first is the successful development of the enterprise, the constant increase in its scale through the concentration of capital. The second (faster) is based on the processes of capital centralization, that is, on the voluntary merger or take-

over by the winners of bankrupts. One way or another or with the help of both, the company reaches such proportions when it begins to dominate the market.

Modern theory identifies three types of monopolies:

- monopoly of a separate enterprise;
- monopoly as an agreement;
- monopoly, based on product differentiation.

To achieve the monopolistic position by the first way is not easy, as evidenced by the very fact of the exclusivity of these formations. In addition, this path to a monopoly can be considered “decent”, since it provides for a constant increase in the efficiency of activity and the achievement of an advantage over competitors.

More accessible and common is the path of agreement of several large firms. It provides an opportunity to quickly create a situation where sellers (manufacturers) appear on the market as “united front”, when competitive struggle is reduced to nothing, first of all price struggle, the buyer finds himself in no alternative conditions.

There are five main forms of monopolistic associations. Monopolies monopolize all spheres of social reproduction: directly production, exchange, distribution and consumption. On the basis of the monopolization of the sphere of circulation, the simplest forms of monopoly associations arose – cartels and syndicates.

A cartel is an association of several enterprises of the same sphere of production, whose members retain ownership of the means of production and the product produced, production and commercial

independence, and agree on the share of each in the total production, prices, and sales markets.

A syndicate is an association of a number of enterprises of the same industry, whose participants save funds for the means of production, but lose their ownership of the product, and therefore retain production, but lose their commercial independence. In syndicates, the sale of goods is carried out by the general sales office.

More complex forms of monopoly associations arise when the process of monopolization extends to the sphere of direct production. On this basis, a higher form of monopolistic associations, such as a trust, appears.

A trust is an association of a number of enterprises of one or several industries, whose participants lose ownership of the means of production and the product produced (production and commercial independence). That is, production, sales, finance, management are combined, and for the amount of invested capital, the owners of individual enterprises receive trust shares, which give them the right to take part in management and assign the appropriate part of the trust profits.

The diversified concern is the union of dozens and even hundreds of enterprises of various industries, transport, trade, whose members lose ownership of the means of production and the product, and the main firm exercises financial control over other members of the association.

What is the cause of the emergence and development of monopolistic trends?

On this issue in the economic literature there are two points of view. According to the first, monopolism is treated as random, not peculiar to a market economy. As for the other point of view, monopolistic formations are defined as natural. One of those who prefer such views is the English economist A. Pigou.

He insists that “monopoly power does not arise by chance.” It is a logical conclusion of the strategy of enterprises. To paraphrase a well-known expression, we can say that all roads lead to monopoly. The principle of economic benefits, further formulated by A. Smith, forces enterprises to constantly look for opportunities to increase their profits. One of them, the most attractive and reliable, is the creation or achievement of a monopoly position. Thus, we can conclude that monopolistic economic trends stem from the law of profit maximization. Another driving force behind the actions of entrepreneurs in this direction is the law of concentration of production and capital. As is known, the effect of this law is observed at all stages of development of market relations. It is driven by competition. To survive in such a struggle, to get big profits, entrepreneurs are forced to introduce new equipment, to increase the scale of production. At the same time, several larger ones are separated from the mass of medium and small enterprises. When this happens, the largest entrepreneurs have an alternative: either to continue between themselves unprofitable competition, or to come to an agreement on the scale of production, prices, markets, etc. As a rule, they choose the second option, which

leads to collusion between them, which is one of the main signs of monopolization of the economy.

References

1. Федеральный закон «О защите конкуренции» от 26 июля 2006 г. №135-ФЗ в редакции 8 ноября 2015 г. // Собрание законодательства Российской Федерации, 31.07.2011, N 31 1 ч.), ст. 3434.
2. Чемберлин Э. Теория монополистической конкуренции. – М.: ИЛ, 2012.
3. Салимжанов И.К. Цены и ценообразование – М.: Проспект, 2014.
4. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов – М.: Эксмо, 2011.
5. Учебник по основам экономической теории. / Под ред. Камаева В.Д. – М.: Владос, 2011. – 640 с.

ФОРСАЙТ-ПРОЕКТ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Гончар Г. П.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

Вербіцька І. І.

кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільського національного економічного університету

Ключевые слова: форсайт-проект, механізм, метод, методологія форсайта, регіон, економічний розвиток

Keywords: foresight project, mechanism, method, foresight methodology, region, economic development

Процеси становлення української державності та формування соціально-економічного розвитку відбуваються паралельно, однак не завжди узгоджено та ефективно. Вже на перших етапах побудови української держави за орієнтири було визнано економічну незалежність, домінування соціальних цінностей при ринкових механізмах господарювання, демократизм в управлінні, основоположний інститут приватної власності. Однак конкретні механізми реалізації таких напрямів розвитку не завжди були чітко окреслені та ефективно впроваджені.

У значній мірі невідпрацьованість механізмів реалізації державної політики відображається на формуванні національного та регіональних ринках. Саме це і зумовлює необхідність розвитку економіки України, виходячи з

об'єктивних принципів передбачати хоча б приблизні сценарії майбутніх подій на короткостроковий та довгостроковий періоди. У світі жорсткої конкуренції це необхідно для побудови групи сценаріїв і формування раціональної та менш помилкової стратегії розвитку як окремих кластерів економіки України, так і економіки в цілому.

Для формування бачення можливої майбутньої економіки розглянемо необхідність використання методології форсайту (передбачення) [1; 3; 5]. Ця методологія надає можливість представити майбутнє, яке не може бути інтерпретоване як звичайне продовження минулого, оскільки це майбутнє набуває принципово нового змісту, форм і структур.

Основними факторами поширення цієї методології є нові умови економіч-

ного росту: глобалізація економіки і наукової сфери, зростаюча конкуренція на ринках новітніх технологій, обмеженість державних бюджетів, а також криза світової фінансової системи. Кожна країна застосовує цю методологію до своїх умов і цілей, адаптує цей підхід з врахуванням національних інтересів, використовуючи різні методики прогнозування [2, с. 12]

Синтез генетичного і телеологічного підходів до прогнозування, що доповнюють один одного у розробці раціональних варіантів регіонального розвитку, є основою для застосування форсайта (з англ. "Foresight" – передбачення, погляд в майбутнє), який в сучасних умовах економіки визнаний одним з ефективних методів регулювання і управління стійким розвитком [4, с. 108].

Але це не "прогноз" (forecast) в сенсі вгадування майбутнього, часто він визначається факторами, на які не здатні вплинути особи, які приймають рішення. Форсайт виходить з варіантів можливого майбутнього, яке може наступити при виконанні певних умов: правильного визначення сценаріїв розвитку, досягнення консенсусу щодо вибору того чи іншого бажаного сценарію, вжитих заходів по його реалізації. Тобто, форсайт – це методологія, яка включає і прогнозування, і програмування розвитку. Слід зазначити, що методологія форсайт увібрала в себе біля двадцяти експертних методів. При цьому відбувається їх постійне вдосконалення, відпрацювання прийомів і процедур, що забезпечує підви-

щення обґрунтованості передбачення перспектив науково-технічного та соціально-економічного розвитку. Основний вектор розвитку методології спрямований на більш активне і цілеспрямоване використання знань експертів, яких залучають в даних проєктах. Зазвичай в кожному з форсайт-проєктів застосовується комбінація різних методів, в числі яких експертні панелі, метод Дельфі (опитування експертів в два етапи), SWOT-аналіз, мозкова атака, побудова сценаріїв, технологічні дорожні карти, дерева релевантності, аналіз взаємодій та ін., щоб врахувати всі можливі варіанти і отримати повну картину залучається, як правило, велика кількість експертів.

У сучасній науці і практиці питання тлумачення форсайта є дискусійним. На нашу думку, форсайт – один з інструментів попереджувального управління розвитком економічних систем, що інтегрує алгоритми різних методів прогнозування, технології програмування із загальними підходами до управління стратегічними напрямками розвитку держави та її регіонів для забезпечення стійкості цього розвитку, заснований на колективних оцінках різних соціальних груп, що сприяють реалізації сталого розвитку. У основному, під потенціалом розуміють засоби, запаси, джерела, які є в наявності і можуть бути мобілізовані та використані для досягнення певної мети, здійснення плану, вирішення завдання; можливості окремої особи, регіону, держави, суспільства в певній галузі.

Рис. 1. Алгоритм розробки та реалізації регіональних форсайт-проектів*
*Джерело: власна розробка авторів

На сьогоднішній день методологія форсайта починає активно застосовуватися на різних рівнях. При цьому основною перевагою даної методології в порівнянні з традиційними підходами є орієнтація на залучення всіх зацікавлених сторін (стейкхолдерів), що дозволяє не тільки максимально врахувати всі важливі аспекти розглянутих проблем, а й узгоджувати позиції по знаходженню взаємоприйнятних шляхів їх вирішення. У методологічному плані основним результатом застосування форсайта має стати узгодження провідними групами інтересів регіону уявлення про майбутнє на основі наукових прогнозів і визначених пріоритетних потреб. Отже, в методології форсайта можна виділити два основних аспекти:

1. Змістовний;

Форсайт – це сценарне прогнозування соціально-економічного розвитку, яке визначає можливі варіанти розвитку економіки, промисловості, суспільства в перспективі, метою якого є створення бажаного майбутнього

і визначення стратегій щодо його досягнення.

2. Організаційно-процедурний.

Форсайт – процес, який залучає всіх стейкхолдерів: громадські організації, промислові підприємства, дослідні центри, неурядові фонди і т.д.

У процесі управління сталим регіональним розвитком цінність застосування форсайта полягає в методологічно правильному з'єднанні зазначених аспектів, які будуть забезпечувати координацію і підвищення якості прийнятих рішень, прискорення спільних дій, тобто здійснюватиметься вплив на майбутнє задля досягнення довгострокових цілей.

Технології і підходи, які використовуються для розробки форсайт-проектів, залежать від характеру завдань. Вони варіюються в залежності від цілей дослідження, організаторів проекту, місцевих традицій, досвіду проведення форсайта в регіоні і т.д. Наразі не існує уніфікованої технології розробки та реалізації регіональних форсайт-проектів. У зв'язку з цим пропонуємо авторський алгоритм розробки і реалізації форсайт-проектів регіонального розвитку, засновану на загальних принципах застосування форсайта, синтезі прогнозування та програмування розвитку (рис. 1):

На наш погляд, форсайт необхідний для вибору стратегії і згодом здійснення макроекономічного прогнозу впливу змін на соціально-економічні показники розвитку регіону, а в подальшому і країни. Тобто, реалізація регіонального форсайт-проекту є ак-

туальною для України в умовах глобалізації економіки, і особливо в кризовий період, виникає необхідність застосування форсайта не тільки в регіональному напрямку для депресивних територій, але і в стратегічному плануванні економічного розвитку держави в цілому. Глобальна фінансова криза показала, що для формування та своєчасного коригування стратегічних альтернатив розвитку країни, необхідна нова система прийняття рішень на всіх рівнях, що буде управляти змінами та мотивувати їх.

Список використаних джерел:

1. Аткиссон А. Как устойчивое развитие может изменить мир / А. Аткиссон. – М.: БИНОМ; Лаборатория знаний, 2012. – 456 с.
2. Брыкин А. Опыт применения форсайта как инструмента государственно-частного партнерства в области стратегического развития экономики // А. Брыкин, В. Шумаев. – РИСК. – 2009. – № 4. – С.12-18.
3. Згуровский М. З. Системный Анализ. Проблемы, методология, приложения / М. З. Згуровский, Н. Д. Панкратова. – Киев: Наук. думка, 2011. – 727 с.
4. Федулова Л. І. Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування / Л. І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2008. – № 3. – С. 106-120.
5. Regional Baltic Sea countries expression of the global Agenda 21 adopted by the United Nations “Earth Summit” [Electronic resource]. – Access link: <http://www.baltic21.org/>

ПОКАЗНИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Блага В.В., Хорова М.О., Сідякіна Є.О.

доцент, канд. екон. наук,

студенти гр. ЕП-41-15

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Ключові слова: регіональні аспекти, сталий розвиток, критерії, соціально-економічних система.

Keywords: regional aspects, sustainable development, criteria, socio-economic system.

Розуміння регіону в якості соціально-економічної територіальної системи склалося у вітчизняній науці ще за радянських часів. При цьому основний акцент у визначенні робився виходячи з основних класичних принципів політичної економії, тобто на «сукупність різних видів продуктивних сил і виробничих відносин».

В умовах посткризового розвитку економіки і подальшої інтеграції з СОТ основною метою регіонального розвитку є підвищення добробуту населення регіону і адаптація даного розвитку до стандартів високорозвинених країн. Визначення даного цілепокладання ставить перед собою пріоритетні завдання, виконання яких можливе лише за умови сталого розвитку регіонів. Сучасна наука дозволяє оцінити ступінь стійкості регіонального розвитку на основі методологічного інструментарію, що включає методи та індикатори сталого розвитку територій.

Умови розвитку регіональних систем багато в чому визначаються з урахуванням їх територіального потенціалу, який включає в себе як природно-

кліматичні ресурси, так і матеріально-технічні. Оцінити рівень розвитку тієї чи іншої регіональної системи можна з різних позицій. Однак, як показують вітчизняні і зарубіжні дослідження, спрямування цих оцінок можна умовно класифікувати за сферами регіональних систем: економічна, соціальна, екологічна, інституційна, демографічна і т.д.

Основним питанням при проведенні комплексної оцінки розвитку регіональних утворень є встановлення набору критеріїв, що є основною умовою досягнення поставлених цілей. Також основною вимогою при розробці системи критеріїв оцінки стійкості регіонального розвитку є їх комплексний взаємозв'язок і взаємозумовленість.

Критеріями сталого розвитку регіональних систем є показники, за допомогою яких дається оцінка рівню розвитку регіону, а також прогнозується його майбутній розвиток.

Існує досить багато методичних рекомендацій щодо визначення набору індикаторів, що характеризують розвиток регіональних систем. Деякі з них

закріплені законодавчо на міжнародному рівні (Програма введення індикаторів для сталого розвитку на міжнародному рівні, прийнята в 1995 році Комісією зі сталого розвитку), інші носять рекомендаційний характер і змінюються в залежності від наявної статистичної бази. Міжнародний набір індикаторів соціально-економічного розвитку регіональних систем, розроблений ООН, включає 134 базових показника, причому для розрахунку кожного з них видані відповідні методичні рекомендації [1].

На нашу думку, найбільш інформативними напрямками оцінки сталого розвитку регіону є економічне, соціальне, екологічне та інституційне.

Найбільш значущим для регіонального розвитку є соціальне спрямування, що характеризує, з одного боку, рівень життя населення, а з іншого боку, трудовий потенціал регіону в у'язці з його економічним і інституційним розвитком.

Соціальний напрям базується на тому, що будь-яка система включає в себе антропогенний фактор або наслідки його впливу, в результаті чого соціальному аспекту надається досить велике значення і вивчається він за набором істотних ознак: стан ринку праці, соціальний рівень життя, якісні умови праці, виробнича та соціальна інфраструктура, тривалість життя тощо.

До критеріїв соціального спрямування оцінки сталого розвитку можна віднести наступні показники:

1. Коефіцієнти природного прирос-

ту населення, що визначаються як різниця між числом народжених і померлих за певний проміжок часу.

2. Частка чисельності населення з грошовими доходами нижче величини прожиткового мінімуму.

3. Рівень економічної активності населення.

4. Реальні доходи населення.

5. Тривалість життя.

Доходи населення є найважливішим показником, від якого залежать багато інших обставин. Наприклад, Всесвітня організація охорони здоров'я відводить доходам першу позицію серед чинників, від яких залежить здоров'я населення.

На жаль, Україна, як і раніше знаходиться в числі країн, в яких частка населення з грошовими доходами нижче величини прожиткового мінімуму, в окремих регіонах сягає 20%. В останні роки при оцінці регіонального розвитку все більшого значення приділяється екологічним критеріям. Згідно з чинним законодавством, в якості інтегрального критерію екологічного розвитку регіону може бути визначено дотримання нормативів якості природного середовища.

Для ідентифікації рівня екологічного розвитку регіональних систем території застосовується аналіз структури землекористування, що дозволяє визначити рівень екологічності в числових показниках:

1) рівень і динаміка антропогенного забруднення навколишнього середовища як критерій екологічного стану регіону;

2) оцінка стану управління відходами;

3) екологічний стан і перспективи розвитку зон рекреації і природних об'єктів, які особливо охороняються;

4) екологічна освіта і виховання населення [2].

В контексті ув'язки напрямків оцінки стійкості регіонального розвитку слід відзначити, що найчастіше стійкість системи з екологічних позицій визначається якістю навколишнього середовища в порівнянні з нормативами і забезпеченістю ресурсами економіки і соціальної сфери (мінеральна сировина, вода, рілля, ліс, водні об'єкти як приймачі стічних вод, атмосфера як приймач викидів, землі для розміщення відходів).

У той же час необхідно відзначити, що між економічною та екологічною сферами регіонального розвитку спостерігаються тільки негативні зв'язки, тому що розвиток промислових виробництв прямо пропорційний розміру екологічної шкоди, і всі існуючі екологічно зберігаючи виробництва спрямовані тільки на деяку мінімізацію заподіяної шкоди, але не на її усунення або відновлення екологічних ресурсів.

Використання водних і земельних ресурсів для рекреаційних цілей, в свою чергу, знижує можливості їх використання для цілей господарських. Завдання суспільства і держави полягає в тому, щоб забезпечити прийнятний баланс шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів, адміністративних заходів та просвіт-

ницької діяльності.

Інституційна сфера в рамках загальної соціально-економічної системи, перш за все, характеризується рядом функцій, що сприяють підвищенню загальної стійкості регіонального розвитку [3, 4].

До групи інституційних критеріїв можна віднести:

- облік питань стійкості розвитку в плануванні та управлінні регіональних систем;

- національні механізми і міжнародне співробітництво для створення потенціалу в країнах, що розвиваються;

- міжнародний інституційний порядок;

- міжнародні правові механізми;

- інформацію для прийняття рішень;

- посилення ролі основних груп населення.

Проведення комплексної оцінки критеріїв стійкості регіонального розвитку в сукупності з формалізацією їх кількісного аналізу може служити основою розробки загальної стратегії регіонального розвитку [5]. При цьому основною метою проведення представленої оцінки авторами визначено вдосконалення функціонування і розвитку регіональних соціально-економічних систем, яке може бути досягнуто за допомогою розробки певного дієвого механізму.

Список використаної літератури:

1. Григорук П. М., Федорова Т. Ю. Структура регіональної соціо-еколого-економічної системи в умовах сталого розви-

- тку // Бізнес Інформ. – 2014. – № 12. – С. 109-113. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_12_14.
2. Дмитришин Л. І., Романків І. М. Удосконалення процесів управління стійкістю розвитку регіональної економіки з використанням нейронечітких технологій // Бізнес Інформ. – 2015. – № 4. – С. 67-76. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_4_13.
 3. Сидорович О. Ю. Інституціональний контекст класифікації та типологізації соціально-економічних систем // Економічна теорія. – 2017. – № 2. – С. 19-33. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecte_2017_2_4.
 4. Олейник А. Н. Институциональная экономика: учеб. пособ. М.: ИНФРА-М, 2002. – 416 с.
 5. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. Академіка НАН України, д.т.н., проф., засл. діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. – 72с.

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ БАЗИ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У СФЕРІ АГРОБІЗНЕСУ

Сакун А.Ж.

к.е.н., доцент

Гакал Т.О.

аспірант

Херсонський державний аграрний університет, Україна

Ключові слова: інформація, аграрна сфера, ринкові відносини, ефективність, інформаційно-консультаційні служби.

Keywords: information, agrarian sphere, market relations, efficiency, information and consulting services.

Підвищення ефективності та конкурентоспроможності аграрного сектора економіки в сучасних умовах його розвитку нерозривно пов'язане з вдосконаленням інформаційного обслуговування на всіх рівнях його управління. Вивчення досвіду розвитку передових зарубіжних країн, а саме дослідження сегменту інформаційного обслуговування аграрної сфери, дає можливість стверджувати, що доступність інформації та її своєчасність є дієвим чинником інтенсивного розвитку та підвищення ефективності сільського господарства і пов'язаних з ним галузей. Прямим наслідком недостатнього врахування зазначеного чинника є відставання в проведенні реформ, повільний розвиток аграрного сектора. Найбільш актуальним завданням є вдосконалення інформаційного обслуговування безпосередньо сільських товаровиробників. Важлива роль при цьому відводиться інформаційно-консультаційним службам.

Найбільш характерною рисою сучасного етапу розвитку суспільства є посилення впливу інформаційно-комунікаційних технологій та знань на всі сфери діяльності і життя людей. Інформація, знання та інновації, основані на використанні нових ідей та інтелектуальних ресурсів, поступово перетворюються на основне джерело зростання соціально-економічного потенціалу людства, а сам розвиток соціуму все більше й більше залежить від того, наскільки ефективно організовано поширення інформації, знань та інновацій у різних сферах економіки.

В Україні науково-практична діяльність у сфері інформаційно-комунікаційних технологій та поширення фахових знань здійснюється в руслі загальноосвітніх тенденцій розвитку цього процесу, а тому основні завдання формування і функціонування системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери співпадають з аналогічними зарубіжними – бути ка-

талізатором науково-технічного прогресу в сільському господарстві, сприяти поширенню серед сільськогосподарських товаровиробників нових знань, сучасних досягнень науки, техніки і технологій, надавати всім, хто потребує, необхідну інформацію та консультаційні послуги з питань юриспруденції, менеджменту, маркетингу, захисту оточуючого середовища, розвитку соціальної сфери тощо. На даний час в країні така система лише створюється, але ситуація розвивається таким чином, що шлях до повного вирішення проблеми необхідно подолати за якомога коротший проміжок часу. Зараз основна робота по створенню системи ведеться з наголосом на розвиток сільськогосподарського дорадництва. Проте, через низку об'єктивних та суб'єктивних причин, таких як відсутність надійної фінансової підтримки, наявність проблем з підбором та підготовкою кваліфікованих кадрів консультантів, зниженням інтересу до дорадництва на вищих щаблях влади і управління галуззю, розвиток системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери відбувається повільно і нерівномірно як у часі, так і в просторі. Організація сучасної інформаційної системи обслуговування аграрної сфери має бути націлена на: максимальну спрямованість на запити сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення; забезпечення ефективної взаємодії всіх організацій, установ та підприємств, що впливають на розвиток аграрного сектора; залучен-

ня до інформаційної системи провідних працівників наукових установ та навчальних закладів; повну незалежність та конфіденційність інформації в роботі з користувачами послуг. Її впровадження дозволить забезпечити вирішення багатьох проблем: забезпечення оперативною ринковою інформацією; мінімізація «відстані» між науково-технічними розробками та виробництвом; надання консультацій, що не потребують «присутності» фахівців та ін. Вважаємо, що подальше функціонування аграрного сектора в умовах ринкових відносин передбачає уточнення та розвиток теоретичних основ і розробку практичних рекомендацій з формування і розвитку інформаційного обслуговування сільського господарства. Для сучасних умов має бути застосування вискоелективних різномірних систем інформації, що ґрунтуються на використанні нових інформаційних технологій.

Для досягнення поставлених цілей необхідно вирішення таких завдань: формування сучасної бази державних інформаційних ресурсів у сфері сільського господарства та забезпечення вільного доступу до них органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також господарюючих суб'єктів агропромислового комплексу та населення; надання якісних державних послуг з інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників усіх форм власності на основі розвитку інформаційної системи аграрного сектора України, системи інформації про ринки продукції,

сировини і продовольства та системи дистанційного моніторингу земель сільськогосподарського призначення та ін. Здійснення заходів з надання консультаційної допомоги забезпечить можливість більш широкого доступу товаровиробників і сільського населення до сучасного інформаційного ресурсу, сприятиме підвищенню якості перепідготовки та рівня кваліфікації працівників сільського господарства.

Література:

1. Клочан В.В. Інфраструктура інформаційного обслуговування агробізнесу / В.В. Клочан // Вісник аграрної науки Причорномор'я – 2014– Вип. 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-agrarnoi-nauky-Prychornomorja/VANP2014/VANP-2014-4\(81\)/VANP-2014-4\(81\)](http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Visnyk-agrarnoi-nauky-Prychornomorja/VANP2014/VANP-2014-4(81)/VANP-2014-4(81))
2. Балабанова Л.В. Маркетинговий аудит системи збуту:[навч. Посібник] / Л.В. Балабанова, А.В. Балабаниць. – К.:Професіонал, 2004. – 224 с.

FEATURES OF IT MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE: STATE AND TRENDS

Ivanenko Victoriia Yuriivna

Student gr. PZPI-17-3 (2st course) Kharkiv National University of Radio Electronics

Kiriya Valentin Vasilievna

Associate Professor, Department of Economic Cybernetics and Economic Security Management, Candidate of Sciences (Economics).

Formulation of the problem.

In the modern world, the development of information technology is gaining all higher revolutions. The IT sphere is closely and dynamically integrated into all sectors of the world economy, directly affecting the overall growth of economic and social indicators enterprises and organizations. Understanding the importance of information technology for formation stable competitive positions of organizations, development of all directions of activity, improvement of quality goods and services, etc., leads to a steady demand for these technologies. This way it happens mutual influence of IT sphere and other economic branches in the external environment and transnational scale. For Ukraine, the IT sphere is especially important, because of the background the general economic and political crisis, it is able to smooth these phenomena with the help of rapid 4 developments, as well as ensuring the functioning of many related industries. According to international organizations, Ukraine in 2014 ranked fourth in the world by number Certified IT specialists (after the USA, India, Russia), and also included in the main thirty Placements for transferring software development orders. Except in

2014, Ukraine ranked 41st in the international rating of A. T. Kearney the most attractive countries in the field of outsourcing (the sample covers 51 state). This, in turn, indicates a significant growth potential for the industry. The main advantages of the IT sphere are that that to increase the volume of production does not require significant investments in fixed assets, since. The main asset here is the human factor, as well as a well-designed marketing strategy.

Analysis of recent research and publications.

Questions of the functioning of the information sphere technologies and its influence on the economy of Ukraine are engaged by such domestic scientists as O. S. Babanin, S.V. Voitko, A.O. Maslov, S.O. Pirig, I.O. Sedikov, L.I. Fedulov, M.P. Tchaikovsky, A.A. Chukhno and others. However, systematic studies are relevant to the importance of the IT sphere and its. In our opinion, prospects of development in Ukraine are not enough.

Presenting main material.

Domestic information technology market is on stages of active formation. In particular, the computerization market of

enterprises is increasing, the network of access to the Internet is expanding, the tangible growth of Ukrainian exports has been recorded software products and technological services. Under the information technologies understand a system of methods and methods for collecting, storing, storing, retrieving and processing information on the basis of the use of computer technology. We can note the following characteristics Ukrainian IT market: the growth of professionalism among IT professionals and customer companies that promotes a more informed choice of technologies for fulfilling business tasks in the light of the future development; increasing interest of organizations and enterprises in business decisions to enhance efficiency of work; awareness of the need to automate the information management process and preserving data in order to obtain competitive advantages; need to match to legislative requirements; the desire to increase the transparency of business and investment attractiveness. According to statistics, the IT industry in the world over the past few years has grown by an average of 10% per year. Even in 2008, during the acute phase of the global financial crisis, analysts at Gartner did not just named Ukraine one of the top 30 countries for IT outsourcing, and also added it to three the most economically attractive countries in the EMEA region. It should be noted that from 13 countries of the region EMEA, which reached the top 30, all, except for Morocco and Ukraine, showed a decline in volumes export of IT. A year earlier in the ranking

of 2008 Top Ten ITO Offshore: Eastern / Central Europe from the research agency The Black Book of Outsourcing included two Ukrainian companies and more five companies with large development centers in Ukraine. So, in general, Ukraine was represented the seventh of the top ten market leaders in Central and Eastern Europe. Five of them are members of the Association "IT Ukraine" In addition, Ukraine was named ITO Destination of the Year 2011 by Outsourcing Center – the leading industry web resource that brings together outsourcing specialists, distributes the best. practice, and is the founder of the Outsourcing Excellence Awards. Accordingly, in 2011, it is noticeable the industry jump occurred in Ukraine itself (in particular, in 2009-2011 doubled volumes were observed 5 export of software products of Ukraine, 70% of which is directed to the American market) – The IT Ukraine Association successfully lobbied the bill in support of IT companies that was adopted as a law "On State Support to the Development of the Software Industry" in 2012. Information from the World Bank for 2011 confirms the fairness of high appraisal of analysts. IT exports reached \$ 1275 million, equivalent to 35% annual growth. By index Ukraine's technological readiness for 2010-2011 was Ukraine's 83rd place, network readiness – 90th place, e-readiness – 64th place, and according to the indicator of telecommunication infrastructure – 73th place. Ukraine ranked 11th in the world in terms of fixed broadband rates Internet and 16th place by monthly tariffs for telephone service for business users –

two factors that directly affect the IT business. According to international analytical forecasts agencies, high market growth rates will continue over the next five years and will be an average of 9% per year. So, for 10 years – from 2003 to 2012 – according to estimates experts, the volume of financial revenues from the sale of the software product has increased 10 times: from 130 million dollars US \$ 1 billion 200 million dollars USA. And if in 2013 the share of the IT market in the GDP of Ukraine is 0.5-0.8%, while exports of computer and information services amounted to 39% more than in 2012 with a share in the total volume of Ukrainian exports of 9.9%, then by 2015 it is expected that its share will be 2.5-3.0%. But the IT industry in Ukraine is developing unevenly. For example, with the development of the Internet, Ukraine is among the leaders, with computerization – in the first twenty In the field of software, Ukraine is still in many ways inferior foreign achievement. So, in Ukraine, weakly automated payment systems. Software introduction is a direct way to transparent conduct of all financial transactions. However, there are also areas whose automation has been quite successful over the past year or two actively. For example, e-ticket sales became the norm. Gains momentum and tendency transfer software to the Internet. Companies are given to third parties for storage their databases, while gaining access to them via the Internet. Though along with the convenience of the company and the risk – their information becomes available to other interested persons Consequently, the develop-

ment of information technology not only promises GDP growth of countries where the industry is actively developing, but also means that modern business must learn to live in new ones conditions of digital transparency. The highest level of use of computers in the work is fixed on banking and insurance enterprises (98.6% in 2011, 99.6% in 2013), the lowest – in the sphere of hotel and restaurant business (80.7% in 2011, 82.1 in 2013). Specific weight enterprises that had access to the global Internet in 2013 amounted to 95.1% of the total number of enterprises that used computers. In particular, enterprises used Internet access for the following purposes: obtaining banking and financial services (87.7%), receiving forms (81.6%), receiving information (80.5%), returning filled forms (66.6%), execution of administrative procedures (40.5%), keeping of home pages and Web sites (39.8%).

By 2020, Ukraine intends to become the leader in IT outsourcing. New project which provides for the creation of 100 thousand jobs in this area, launched by the Ukrainian government together with representatives of IT companies. Expected revenues of more than \$ 10 billion from the export of IT services to the US and the EU, as well as \$ 1 billion of investment in expansion and modernization 7 educational system. In 2013, the first grants fund in the field of information technologies was created in Ukraine Technology – Global Technology Foundation, whose goal is to support IT projects in the public sector services, communications, media, education, health-

care, cloud computing. Among the priority ones

Areas of development and reform of the sphere of information technologies in Ukraine are distinguished:

– IT outsourcing, that is, the transfer of an internal unit or units of the enterprise and associated with it all assets in the organization-provider of services offering a certain one service for a specified period of time at a fixed price;

– Research centers that are appropriate to create on the basis of public-private partnership; e-commerce;

– startups, which, according to analysts, form an important sector of the IT market;

– IT in the public sector – modernization of the automation system, ranging from customs control and ending with the introduction of e-government, requires significant investment, but it is justified in the future;

– telecom.

For the successful development of the IT sphere of Ukraine, the state needs:

– To create transparent and stable business rules;

– to guarantee business security;
– to promote the development of the domestic market, including food companies;

– to provide high-quality training of professional personnel for the IT sphere;

– To form a positive IT image of Ukraine;

– create an adequate and healthy fiscal system, etc.

REFERENCES TO SOURCES

1. Babanin O. S. Statistics on the development of the IT market in the USA, Ukraine and the world / O. S. Babanin // Statistics of Ukraine. – 2013. – № 1. – P. 22-27. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/su_2013_1_6.pdf.
2. Kulinich O. O. Directions of development of ICT-sphere in ensuring proper the level of competitiveness in the international IT services market / O. O. Kulinich, SV Voitko. // Economy. Management. Innovations – 2014. – № 1. – Access mode: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_60.pdf.
3. Пиріг С.О. Information technologies and their use at the enterprises Ukraine / S.O. Pirh, O. A. Needed // Economic forum. – 2014. – No. 3. – P. 190-195. – Mode Access: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2014_3_30.pdf.

ПІДНЕСЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЛУНО-ТУРИЗМУ ЯК ЗАПОРУКА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

А.В. Колодійчук,

к.е.н., доцент,

Ужгородський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету;

Ф.А. Важинський,

к.е.н., старший науковий співробітник,

ДУ “Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України”

Ключові слова: парк розваг, туристи, інновації, інфраструктура, індустрія гостинності, інвестиції, тематика, кластери.

Keywords: amusement park, tourists, innovations, infrastructure, hospitality industry, investments, themes, clusters.

Подальший успішний розвиток туристичного бізнесу, а заодно й індустрії гостинності в цілому, неодмінно потребує інноваційних рішень, здатних привабити туристів і розширити горизонти даної сфери (що дасть змогу наростити туристичний потік, виручку й забезпечити розширення асортименту туристичних послуг). Одним із таких рішень, безумовно, є розвиток луно-туризму, тобто відвідування парків розваг відповідними категоріями туристів. Для цього необхідна відповідна інфраструктура, яка чи не найкраще представлена в Європі. Розглянемо характеристики ключових об'єктів луно-туризму у країнах Європейського Союзу та окреслимо досвід, який можна запозичити в середньостроковій перспективі вітчизняним туристичним профільним підприємствам. Безумовно, головним таким

об'єктом являється паризький “Діснейленд”, офіційно відкритий у квітні 1992 року. Він розташований поблизу Парижа, у місті Марн-ля-Вале. Цей луно-парк складається із п'яти тематичних парків розваг: “Країна відкриттів”, “Фантастична країна”, “Ключова американська автострада”, “Прикордоння Дикого Заходу”, “Країна розваг”. Кожен з цих кластерів розважального парку має свої унікальні ігрові комплекси та атракціони. Наприклад, у “Країні розваг” це “Індіана Джонс і Храм небезпеки”, “Пірати Карибського моря”, “Острів пригод”, “Швейцарська сім'я Робінзонів”, в секторі “Країни відкриттів” – “Легенда Короля-Лева”, “Автопія”, “Орбітрон”, у “Фантастичній країні” – “Білосніжка і сім гномів”, “Цей малий світ”, “Лабіринт Аліси”. Також тут є і допоміжна інфраструктура: “Walt Disney Studios Park” (де зна-

ходяться цікавий атракціон “Stich: live!”, що дає змогу поспілкуватися відвідувачам з персонажами діснеєвських казок-фільмів, атракціон американських гірок “Rock ‘n’ Roller Coaster”, а також ігровокомплекс “Hollywood Tower Hotel”), інноваційне дісней-село “Disney Village”, спеціальний гольф-майданчик “Golf Disneyland”, спеціальне дісней-ранчо “Disney’s Davy Crockett Ranch” (бунгало з спальнею, кухнею і ванною), а також ціла мережа тутешніх діснеєвських готелів (“Disneyland Hotel”, “Disney’s Hotel Santa Fe”, “Disney’s Sequoia Lodge”, “Holiday Inn”, “Hotel Elysées Val d’Europe”). За даними [1], паризький парк “Діснейленд” щороку відвідують бл. 15 млн. туристів із усього світу. Для порівняння можна сказати, що за цим показником він тотожний каліфорнійському “Діснейленду” (1955) в м. Анахайм, але значно поступається за розмірами найбільшому у світі флоридському парку “Діснейворлд” (1971) у місті Орlando. Незважаючи на те, що європейські лунопарки програють конкурентну боротьбу американським, прабатьківщиною парків атракціонів є саме європейський континент. Перший в історії луно-парк був відкритий в данському парку “Дирехавсбаккен” 1583 р., який працює донині.

У Франції діють ще три великих парки розваг: кіноіндустріальний парк “Футуроскоп” (м. Пуатьє), відкритий в 1987 році; країнно-презентаційний парк “La France en Miniature” (м. Еланкур); комікс-парк “Астерікс” (м. Плаї, Уза). “Футуроскоп” відомий своїми

атракціонами “4D Маленький принц”, “Килим-літак”, “Машина часу”, а за весь час роботи його відвідало більше 50 млн. туристів. Міжнародний тематичний парк “Астерікс” (“Le Parc Astérix”) (1989) спрямований на розкрутку однойменного культового європейського мультфільму “Астерікс і Обелікс” (“Астерікс із Галлії” 1967 р., “Астерікс і Клеопатра” 1968 р., “Астерікс проти Цезаря” 1985 р., “Астерікс в Британії” 1986 р. тощо), – комедійно-фантастичного мультфільму про боротьбу селища галлів з вторгненням стародавніх римлян на чолі з Юлієм Цезарем. Назва розшифровується як математичний символ * (“зірочка”). В луно-парку наразі нараховується 36 атракціонів [2], 6 тематичних секторів: “Галлія”, “Греція”, “Римська імперія”, “Вікінги”, “Єгипет”, “Переплетіння часів”. Даний парк є третім за розміром туристичного потоку в Франції, який нараховує 1,8 млн. туристів в рік. Інші ключові центри луно-туризму, крім Франції, у Європі – Німеччина, Велика Британія, Іспанія, Данія, Нідерланди, Україна. Тут розташовані такі головні об’єкти цієї діяльності, як: парк розваг “Alton Towers”, “Drayton Manor Theme Park” (Велика Британія), “Europa Park”, “Miniatur Wunderland in Hamburg” (ФРН), “Порт Аventura Світ”, “Терра Натура” (Іспанія), “Леголенд” (Данія), “Ефтелінг” (Голландія), “Київська Русь” (Україна). Проаналізуємо окремі з них. Данський “Леголенд” (тематичний парк розваг, присвячених лего-фігуркам) складається із 8-ми тематичних зон: “Мініленд”, “Світ Ду-

пло”, “Місто Легоредо”, “Королівство лицарів”, “Світ пригод”, “Лего-місто”, “Піратська земля”, “Уявний світ”. Іспанський парк розваг “Порт Аventura Світ” (Барселона) є рекордсменом у Європі за кількістю туристів-відвідувачів – 3,5 млн. чол. в рік. Тематичною особливістю парку є наявність мексиканського та китайського павільйонів.

Отже, європейські парки розваг мають переважно тематичну спрямованість (діснеєвські мотиви, легоіграшки) і, як правило, є масштабними мар-

кетинговими проектами по просуванню певних комерційно значимих продуктів кіноіндустрії та мультиплікації на міжнародний ринок.

Література:

1. Офіційний сайт парку “Disneyland Paris” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.disneylandparis.com/>
2. Le Parc d'attractions préféré des Gaulois, à proximité de Paris [Ressource électronique]. – Mode d'accès : <https://www.parcasterix.fr/>

ОЦІНКА КОНКУРЕНТНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

Л.Ю. Чобаль,

к.е.н., доцент,

Ужгородський торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Ключові слова: конкурентостійкість, сільські території, туризм, ефективність, реформи, туристичний продукт, ринок, менеджмент.

Keywords: competitiveness, rural areas, tourism, efficiency, reforms, tourist product, market, management.

Розвиток сільського туризму – це особливий фактор сталого розвитку сільських територій та особливо курортно-оздоровчих поясів і зон. На конкурентостійкість сільського туризму найбільший вплив мають такі фактори, як недосконалість законодавства, відсутність концепції розвитку агротуризму, невіршеність питань про його правовий статус та фінансове забезпечення (системи пільгового кредитування, податкових та інших пільг); роз'єднаність зусиль з розвитку внутрішнього туризму, відсутність інтересу до впровадження механізмів економічної кооперації та управління; поганий стан доріг; слабкий прояв туристичних потоків; незадовільне використання муніципальними органами своєї керівної функції, що визначає політику муніципальних утворень у сфері туризму, роль регулятора і організатора туристичного розвитку. Активний розвиток агротуризму дозволить намітити шляхи зниження рівня сільської бідності, запобігти негатив-

ним наслідкам демографічної кризи в сільській місцевості, збалансувати попит і пропозицію на ринку аграрної праці, оптимізувати структуру зайнятості сільського населення та створити сприятливі умови для трудоресурсної і кадрової безпеки забезпечення країни продовольством на перспективу.

Оцінку можливості досягнення певного рівня конкурентостійкості можна здійснювати на основі розрахунку соціально-економічної ефективності [2] розвитку агротуризму в процесі реформування сільських підсобних виробництв з врахуванням інтересів держави, сільськогосподарських підприємств, жителів сільського поселення і туристів, створення додаткових робочих місць з обслуговування туристів і надання їм додаткових послуг, отримання додаткових доходів сільськогосподарськими організаціями та сільськими жителями.

Розвиток вітчизняної індустрії туризму неможливий без впровадження ефективного організаційно-економіч-

ного механізму модернізації. Кластерний підхід до організації різних видів економічної діяльності являє собою інноваційний напрям розвитку формування кластера конкурентоспроможних туристичних послуг. Турист має можливість вибрати супутні туристичні продукти, послуги, які найбільшою мірою задовольняють його потреби. Оцінка конкурентної стійкості туристичного продукту дозволяє виявляти найбільш затребувані і перспективні види туризму, можливості їх поєднання і сприяти найбільш повному використанню туристичних ресурсів, задоволенню потреб населення в туристичних послугах, зростанню частки туризму у валовому продукті, а також скороченню ризиків ведення туристичної діяльності.

При оцінці національної конкурентостійкості насамперед послідовно розглядалися такі індикатори, як вигідне географічне положення, володіння багатими природними ресурсами й наявність сприятливих відносних цін на основні фактори виробництва (передусім, на працю й природні ресурси). У теперішній час акценти змінюються у бік таких факторів, як висока продуктивність, володіння новітніми технологіями, а також економічне середовище, що сприяє технологічному лідерству й виробленню успішної глобальної конкурентної стратегії.

Маркетингові дослідження мають істотне значення для певної фірми в процесі систематичного збору і аналізу інформації з метою виявлення загроз, слабких і сильних сторін і мож-

ливостей туристичного ринку, а також з метою вироблення відповідної маркетингової стратегії для успішного ведення бізнесу.

Дослідження, що проводяться в туризмі, забезпечують інформаційну базу для прийняття належних управлінських рішень менеджерами туризму і дозволяють виявити проблеми, що перешкоджають ефективному веденню бізнесу; причини виникнення проблем та можливі шляхи їх вирішення; майбутні тенденції на туристичному ринку. Менеджери можуть планувати, здійснювати та контролювати діяльність з надання туристичних послуг успішніше, якщо вони мають необхідну інформацію.

Багаторічна практика роботи на європейському туристичному ринку свідчить, що основними завданнями будь-якого туристичного підприємства, якщо воно ставить своєю стратегічною метою отримання довгострокового прибутку і підтримання попиту на свої товари та послуги, є визначення потреб споживачів та їх задоволення. Маркетингова концепція ведення бізнесу припускає проведення досліджень ринку та планування маркетингової діяльності вже на самому початку розробки туристичного продукту: фірмам необхідно знати потреби потенційних клієнтів, визначити можливе число покупців продукту або послуги, як і де вони хочуть це купити, за якою ціною і що вони очікують від купленого товару або послуги. Для отримання цієї інформації існують певні технології досліджень. Турист-

тичні підприємства з безлічі різних підходів вибирають найбільш прийнятні.

Отже, конкурентна стійкість підприємства – це рівноважний збалансований стан **економічних** ресурсів, що забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення конкурентних переваг, стійкого економічного зростання в довгостроковій перспективі з ураху-

ванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх факторів.

Література:

1. Котлер Ф. Маркетинг-менеджмент / Ф. Котлер. 11-е изд. – СПб: Изд. дом “Питер”, 2006. – 800 с.
2. Чернега В.В. Конкурентостійкість підприємств та механізми її забезпечення / В.В. Чернега. – КНУ технол. та дизайну, Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України. – К.: [ІПК ДСЗУ], 2008. – 235 с.

ЮРИДИЧНІ ОЗНАКИ ТА ВЛАСТИВОСТІ ІНСТИТУТІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Гаврильців М. Т.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративно- правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ, доцент

Лук'янова Г. Ю.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративно- правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

Балан Ю. Р.

здобувач вищої освіти

Львівського державного університету внутрішніх справ
юридичний факультет

Ключові слова: конституційне право, держава, юридичні ознаки, право творення.

Key words: a constitutional right, state, legal signs, right of creation.

Одним із основних складових елементів системи конституційного права України, що головним чином визначає галузеву специфіку конституційного права, є інститути конституційного права. Ці інститути слід відрізняти від інститутів Української держави, а також політичних, соціальних та інших суспільних інститутів, позаяк інститути держави, на відміну від інститутів конституційного права, є не системою норм, а виключно елементом державності, основною одиницею для її аналізу в тій чи іншій країні.

Інститутам конституційного права властиві як загальні, так і спеціальні юридичні ознаки, що розкривають їх сутність і зміст.

До загальних ознак інституту конституційного права належать такі:

1) відповідність інститутів права об'єктивно інституціоналізованим

суспільним відносинам, які потребують свого правового регулювання;

2) теоретико-методологічна єдність уміщеного в них нормативного матеріалу;

3) цілісність і завершеність регулювання чітко визначеного виду суспільних відносин, які є предметом правового регулювання відповідної галузі права;

4) спорідненість і однорідність суспільних відносин, втілених у конкретному інституті конституційного права; автономність існування та дієвості нормативного матеріалу в межах інституту;

5) функціональна спеціалізація інституту конституційного права в межах галузевої системи;

6) позитивне унормування інститутів права у системі чинного законодавства із збереженням їх «нормативної

автономії», а саме: у самостійних розділах Конституції України, розділах загальних законів України, спеціальних законах України, підзаконних нормативно-правових актах тощо.

До спеціальних юридичних ознак інституту конституційного права України можна віднести такі ознаки:

1) за своєю сутністю інститут конституційного права є основним системоутворюючим структурним елементом багатоаспектної системи конституційного права України, який втілює в собі волю та легітимні інтереси основних суб'єктів конституційного правотворення – Українського народу, Української держави і територіальних громад узгоджені з об'єктивними процесами структуризації та інституціоналізації суспільних відносин, що є предметом конституційного права;

2) за своїм змістом інститут конституційного права є об'єктивно сформованою, цілісною та відносно відокремленою системою функціонально взаємозумовлених і структурно взаємопов'язаних норм конституційного права, а іноді й інших галузей права, що регулюють певний вид суспільних відносин, що є складовою предмета конституційного права і складовими нормативно-правового механізму конституційно-правового регулювання;

3) за своїми функціями інститут конституційного права є системоутворюючим компонентом як багатоаспектної системи конституційного права України, так і її основних складових зрізів (рівнів) – природного та пози-

тивного, загальної й особливої частин, матеріального та процесуального, національного та міжнародного конституційного права;

4) за своєю структурою інститут конституційного права є складною комплексною системою норм конституційного права, об'єднаних у певні логічні групи, зумовлені сутністю, змістом і функціональним призначенням кожного конкретно взятого інституту в системі конституційного права України й у механізмі конституційно-правового регулювання тощо. Ще однією ознакою інститутів конституційного права України є велика різноманітність їх юридичної природи [2, с. 75-76].

О. Скрипнюк вважає, що інституту конституційного права властиві такі *загальні юридичні ознаки*, як:

1) єдність нормативного матеріалу;

2) цільність і завершеність регулювання чітко визначеного виду суспільних відносин, що є предметом конституційного права;

3) однорідність суспільних відносин (тобто певного сегменту цих відносин), які є об'єктом впливу норм об'єднаних у конкретний інститут конституційного права;

4) єдність загальних положень, принципів, понять і конструкцій інституту; автономність існування нормативного матеріалу в межах інституту;

5) функціональна спеціалізація (спрямованість) норм у межах інституту; зовнішнє уособлене закріплення інститутів права у вигляді окремих

розділів Конституції України, самостійних законів, самостійних розділів законів, чи підзаконних нормативно-правових актів тощо [3, с. 44].

Разом із тим, на думку цього вченого, до *спеціальних кваліфікуючих ознак* інституту конституційного права слід віднести:

1) об'єктивне існування відносно самостійних груп політичних, економічних, соціальних, культурних та інших суспільних відносин, які в силу свого значення для суспільства і держави потребують конституційно-правового регулювання, тобто становлять предмет конституційного права;

2) ототожнення вказаних груп суспільних відносин з основними напрямками і видами впливу конституційного права на суспільні відносини;

3) наявність достатньої кількості матеріальних і процесуальних, установчих і регулятивних та інших видів конституційно-правових та інших норм права, необхідних для регулювання суспільних відносин, що є предметом конституційного права;

4) наявність креативних, структурних і функціональних комплексних зв'язків між нормами, які регулюють суспільні відносини, що є складовою предмета конституційного права;

5) об'єктивізацію системи норм конституційного та інших галузей права, що існують у межах інституту конституційного права в системі конституційного законодавства України.

До загальних ознак інституту конституційного права В. Федоренко відносить такі:

1) доктринальна (ідеологічно-правову) єдність уміщеного в них нормативного матеріалу;

2) цілісність і завершеність регулювання чітко визначеного виду суспільних відносин, які є предметом правового регулювання відповідної галузі права;

3) однорідність суспільних відносин (тобто певного сегмента цих відносин), які є об'єктом впливу норм, об'єднаних у конкретний інститут права;

4) єдність загальних положень, принципів, понять і нормативних конструкцій, утілених в інституті права;

5) автономність, тобто, відокремленість існування та дієвості нормативного матеріалу в межах інституту;

6) функціональна спеціалізація (спрямованість) норм у межах інституту права, яка загалом узгоджується з основними функціями галузі права та їх системою;

7) об'єктивація інститутів права у самостійних структурних елементах системи чинного законодавства, а саме – у самостійних розділах Конституції України, розділах загальних законів України, спеціальних законах України, підзаконних нормативно-правових актах, а іноді – і в інших видах системи галузевих джерел права (правових звичаях, правових договорах тощо) [1, с. 30].

До спеціальних юридичних кваліфікацій інституту конституційного права України, на думку зазначеного вченого, належать такі його юридичні ознаки:

1) за своєю сутністю інститут конституційного права є основним системоутворюючим структурним елементом багатоаспектної системи конституційного права України, який втілює в собі волю та легітимні інтереси основних суб'єктів конституційного правотворення – Українського народу, Української держави і територіальних громад, узгоджені з об'єктивними процесами структуризації та інституціоналізації суспільних відносин, що є предметом конституційного права;

2) за своїм змістом інститут конституційного права є об'єктивно сформованою, цілісною та відносно відокремленою системою функціонально взаємозумовлених і структурно взаємопов'язаних між собою норм конституційного права, а іноді й інших галузей права, що регулюють певний вид суспільних відносин, що є сегментом предмета конституційного права і складовими елементами нормативно-правового механізму конституційно-правового регулювання;

3) за своїми функціями інститут конституційного права є системоутворюючим компонентом як багатоаспектної системи конституційного права України, так і її основних складових зрізів (рівнів) – природного та позитивного, загальної й особливої частин, матеріального та процесуального, національного та міжнародного конституційного права;

4) за своєю структурою інститут конституційного права є складною комплексною системою норм конституційного права, об'єднаних у певні

логічні групи, зумовлені сутністю, змістом і функціональним призначенням кожного конкретно взятого інституту в системі конституційного права України і в механізмі конституційно-правового регулювання;

5) за формою свого існування інституту конституційного права поділяються на логічні, тобто існуючі у складі об'єктивно сформованої системи конституційного права України, та позитивно закріплені (об'єктивовані) в чинному законодавстві й інших галузевих джерелах права тощо. При цьому перші з них тяжіють до других [4, с. 30-31].

Отже, можна підсумувати, що для інституту конституційного права України притаманні як загальні, так і спеціальні юридичні ознаки та властивості, що розкривають сутність і зміст цієї юридичної категорії й ідентифікують призначення інституту в багатоаспектній системі конституційного права України.

Інститути конституційного права взаємодіють з інститутами інших галузей права і через ці функціональні зв'язки, тобто через ті функції, які конституційне право України здійснює на суспільні відносини, які є предметом правового регулювання цієї галузі права, а також на систему національного права загалом та її основні складові – галузеві інститути і норми. Тобто функції інститутів конституційного права визначають сутність і зміст конституційно-правового регулювання та призначення конституційного права в суспільстві та державі, його соціальну цінність.

Для інституту конституційного права України притаманні як загальні, так і спеціальні юридичні ознаки та властивості, що розкривають сутність і зміст цієї юридичної категорії й ідентифікують призначення інституту в багатоаспектній системі конституційного права України.

Список використаних джерел

1. Конституційне право України : навчальний посібник / М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, М. М. Бліхар. – Львів: ТОВ «Ліга-прес», 2014. – 402 с.
2. Носенко О.В. Сучасні інститути конституційного права України: поняття, види і сутнісні ознаки / О.В. Носенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 8. – С. 73–80.
3. Скрипнюк О. Система конституційного права України та його галузева специфіка / О. Скрипнюк // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2009. – №2–3. – С. 41–45
4. Федоренко В.Л. Система конституційного права України: теоретико-методологічні аспекти: [монографія] / В.Л. Федоренко. – К.: Ліра-К, 2009. – 580 с.

КОНСТИТУЦІЙНІ ОБОВ'ЯЗКИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ПУБЛІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ

Гаврильців М. Т.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративно- правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ, доцент

Лук'янова Г. Ю.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративно- правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

Бучковська С. В.

здобувач вищої освіти
Львівського державного університету внутрішніх справ юридичний факультет

Ключові слова: конституційні обов'язки, суспільство, правова держава, публічний інтерес.

Key words: constitutional duties, society, constitutional state, public interest.

Складні трансформаційні процеси, які відбуваються в сучасній Україні в умовах розбудови демократичної, правової держави, становлення громадянського суспільства, роблять актуальними цілу низку теоретичних і методологічних проблем, пов'язаних з визначенням конституційних обов'язків особи як одного з невід'ємних складових елементів конституційно-правового статусу людини і громадянина.

Дослідження властивостей конституційних обов'язків дозволяє характеризувати їх і як особливий засіб забезпечення реалізації конституційно-правових публічних інтересів: по-перше, вони первинні й фундаментальні щодо всіх інших обов'язків, які їх конкретизують у певних правовідносинах (такі правовідносини не завжди повинні бути конституційно-правовими); по-друге, їх природа до-

зволяє віднести їх до конституційно-правових засобів забезпечення реалізації публічних інтересів [1, с.308].

Проблематика конституційних обов'язків досить багатоаспектна, що зумовлює необхідність вивчення та узагальнення багатьох наукових праць представників різних галузей юридичної науки. Вагомий внесок у її розробку зробили як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема: С.С. Алексєєв, Н.А. Боброва, М.В. Вітрук, Л.Д. Воєводін, А.З. Георгіца, С.Д. Гусарєв, Т.Д. Зражевська, Р.А. Калюжний, М.І. Козюбра, А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, Л.І. Летнянчин, О.В. Марцеляк, В.С. Нерсисянц, Н.Р. Нижник, А.Ю. Олійник, М.П. Орзіх, В.Ф. Погорілко, П.М. Рабінович, В.Я. Тацій, Ю.О. Тихомиров, Ю.М. Тодика, Б.Н. Топорнін, О.Ф. Фрицький,

В.М. Шаповал, Ю.С. Шемшученко та інші [3, с.217].

Конституційні обов'язки людини і громадянина є важливим, необхідним та невід'ємним елементом конституційно-правового статусу особи, важливою умовою підтримки стійкості та стабільності в суспільстві, забезпечення прав, свобод і поєднання громадських та особистих інтересів. Конституційні обов'язки визначають характер усіх інших юридичних обов'язків людини і громадянина, які закріплюються галузевим законодавством та об'єктивно відображають найістотніші відносини між суспільством, державою та індивідом, забезпечують поєднання громадських та особистих інтересів, можливість користуватися найбільш вагомими благами життя.

Конституційні обов'язки людини і громадянина можна визначити як різновид юридичних обов'язків, встановлену і гарантовану, забезпечену державою необхідність поведінки людини і громадянина в інтересах суспільства, держави та інших осіб, в межах і порядку, передбачених Конституцією України щодо створення, набуття та захисту суспільних і власних благ.

Конституційні обов'язки відрізняються від інших обов'язків за змістом та формою закріплення, виконують спеціальні функції, здійснюють певний вплив на систему юридичних обов'язків, в якій посідають особливе місце, визначають характер усіх інших юридичних обов'язків, які закріплюються галузевим законодавством та виступають гарантією додержання

конституційних прав людини та громадянина. Саме в обов'язках не тільки юридично оформлюються правила поведінки особи, що визнаються і гарантуються державою, а й фактично розкриваються ті основні принципи взаємовідносин між державою та особою, які на певному етапі розвитку держава вважає можливими, корисними, доцільними чи обов'язковими для її нормального функціонування і для життєдіяльності та розвитку суспільства.

Конституційні обов'язки характеризуються такими ознаками: а) вони закріплені в Конституції та законах України; б) встановлені державою в інтересах усіх членів суспільства; в) є видом і мірою необхідної поведінки людини і громадянина; г) є основою конституційно-правового статусу особи; д) мають найвищий юридичний захист; е) рівні і невід'ємні для людини чи громадянина; є) гарантовані щодо здійснення необхідності; ж) за їх невиконання чи неналежне виконання встановлено юридичну відповідальність [2, с.111-112].

У сучасних державах основні обов'язки закріплюються в конституціях. Перелік конституційних обов'язків є різним у кожній державі й залежить від наявного політико-правового режиму, державних цінностей. Виконання конституційних обов'язків забезпечується юридичними санкціями інших галузей права, а також мірою морально-ідеологічного впливу.

У Основному Законі України закріплено 11 основних обов'язків людини і громадянина (ст.ст. 51, 53, 65–68). Крім

того, конституційно-правова природа обов'язку розкривається також у ст.ст. 23, 26, 35 Конституції України. За цим показником Україна випереджає всі європейські держави, в яких національна правова система так само, як і наша, належить до романо-германської (континентально-європейської) правової системи [6].

Закріплюючи в певній послідовності обов'язки людини, громадянина, у другому розділі «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» Конституція України таким чином визначає їх систему. На цій основі, на нашу думку, одним із основних критеріїв класифікації конституційних обов'язків за Основним Законом буде їх розподіл за сферою функціонування, а саме: особисті, політичні, економічні, соціальні, екологічні та культурні [5, с.901-902].

Отже, найбільш важливі вимоги до людини та громадянина, без здійснення яких, на наш погляд, неможливе ефективне функціонування держави та життєдіяльність всього суспільства виражені в закріпленому Основним Законом конституційному обов'язку дотримуватися Конституції України та законів України. Разом з тим, такі вимоги реалізовуватимуться тільки тоді, коли в суспільстві буде існувати належний рівень правосвідомості та правової культури.

В Україні має постійно підвищуватися рівень правової культури кожної людини, кожного громадянина, кожної посадової особи, кожного державного службовця з метою формування відповідних уявлень, поглядів, ціннісних орієнтацій, установок, що забезпечують дотримання і виконання конституційного обов'язку дотримуватися Конституції України та законів України.

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми сучасного конституційного права України: зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; відп. ред. Ю.С. Шемшученко, О.В. Батанов. – К.: Юридична думка, 2014. – 456 с.
2. Антологія конституційного процесу в сучасній Україні / авт.-уклад.: В. Мусяка. – К.: Заповіт, 2017. – 780 с.
3. Конституційне право України: [навчальний посібник] / М.В. Ковалів, М.Т. Гаврильців, М.М. Бліхар. – Львів: ТОВ «Ліга-прес», 2014. – 402 с.
4. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. / О.В. Совгіря, Н.Г. Шукліна. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 556 с.
5. Конституція України. Науково-практичний коментар / ред. кол.: В.Я. Тацій (голова ред. кол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – [2-ге вид., переробл. і допов.]. – Х.: Право, 2018. – 1128 с.
6. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ОСНОВА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Лук'янова Г. Ю.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

Серкевич І. Р.

к.ю.н., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

Івасик І. Я.

здобувач вищої освіти
Львівського державного університету внутрішніх справ
юридичний факультет

Ключові слова: державна влада, місцева влада, суверенітет, єдність, унітаризм, державна територія

Key words: state power, local government, sovereignty, unity, unitarianism, state territory

Реформування українського суспільства та подальший поступ державності зумовили жваві дискусії про природу місцевої влади та прийнятну міру її співвідношення з центральною владою. Чинна Конституція України 1996 року передбачила існування на місцях двох публічно-владних систем: місцевого самоврядування та місцевих органів державної виконавчої влади, представленої місцевими державними адміністраціями. В ідеалі, обидві зазначені ланки місцевої влади покликані забезпечити збалансований розвиток відповідних територій та вирішення проблем як місцевого, так і загальнодержавного значення.

Таким чином, поділяючи владу за вертикальним принципом, організацію влади в Україні можна уявити у такому вигляді:

• *центральна (державна) влада*, що здійснюється на засадах її поділу на три самостійні гілки – законодавчу, виконавчу і судову (ст. 6 Конституції України [3]);

• *місцева влада*, що здійснюється шляхом виділення державної виконавчої влади (ст. 118 Конституції України) і влади місцевого самоврядування (ст. 140 Конституції України [3]).

Отже, органи місцевого самоврядування й органи державної влади – це органи, через які народ здійснює свою владу. В одному випадку влада народу реалізується у формі місцевого самоврядування, у другому – набуває форми державної влади. А державна влада і самоуправлінська влада в сукупності – це суть публічної влади, влади народу. Місцеве самоврядування і державна влада в країні тісно взаємопов'язані: у

них єдине джерело – народ. До загальних сутнісних ознак можна віднести також й те, що статус органів державної та самоуправлінської влади визначається в Конституції і законах України; юридично закріплюються порядок їх організації, компетенція, повноваження; їх діяльність заснована на нормативно-правових актах; вони самостійно формують свій бюджет, встановлюють і збирають відповідні податки [4, с.36].

Крім Конституції України, законодавчу основу територіальної організації держави в Україні становлять: Європейська хартія місцевого самоврядування, закони України «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про Генеральну схему планування території України», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про Державний земельний кадастр», «Про землеустрій», «Про засади державної регіональної політики», Бюджетний і Земельний кодекси, інші нормативно-правові акти.

У ст. 2 Конституції України зазначено, що територія України в межах існуючого кордону є цілісною та недоторканою. Загалом територія – невід’ємна ознака державності, просторові межі державної влади. Конституція встановлює, що суверенітет України поширюється на всю її територію. Держава розпоряджається всією територією. Територіальне верховенство – це повнота й незалежність влади держави в межах своєї території.

Унітарній державі властиві такі риси: 1) вона не містить відокремлених територіальних утворень, що мають ознаки державності; 2) функціонування єдиної системи органів держави; 3) наявність єдиної конституції держави, єдиної системи законодавства, єдиної фінансової, податкової, кредитної системи; 4) у міжнародних відносинах є єдиним суверенним суб’єктом міжнародного права (адміністративно-територіальні одиниці такого права не мають); 5) централізована адміністративна єдність її територіальних одиниць; 6) єдине громадянство [1, с. 113].

Аналіз Основного Закону України дає підстави визначити наступні особливості територіальної організації України.

1. *Визнання суверенітету України над усією її територією.* У ст. 2 Конституції України зазначено, що територія України в межах існуючого кордону є цілісною та недоторканою. Конституція встановлює, що суверенітет України поширюється на всю її територію.

2. *Єдність і цілісність державної території.* У ст. 132 Конституції України визначено, що територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

3. *Збалансованість і соціально-економічний розвиток регіонів.* Конституційна засада збалансованості розвитку регіонів передбачає поступове вирівнювання політичного, економічного, соціального та культурного рівня розвитку регіонів, їх ще більшу інтеграцію та зближення. [2, с. 934–935].

3. *Унітарність.* Україна є унітарною державою, що передбачає наявність єдиної Конституції (Конституція Автономної Республіки Крим прийнята у формі закону України), єдиного управлінського центру, вертикально-ієрархічної структури владних установ і відносин органів державної влади, єдиної для всієї країни системи права, єдиного громадянства тощо. В унітарній державі існує єдина система законодавства, єдина система державних органів, єдине громадянство тощо. При цьому, якщо унітарна держава є складною, то якась частина або частини такої держави можуть володіти статусом територіальної автономії, а тому мати своє законодавство, власні органи державної влади, свою символіку тощо. Таке положення пояснюється тим, що під територіальною автономією розуміють самоврядувану територіальну одиницю в складі унітарної держави, що має деяку самостійність у встановлених цією державою межах. Такий статус в Україні має АР Крим [8, с. 33].

4. *Гарантованість місцевого самоврядування.* Держава визнає і гарантує місцеве самоврядування в Україні як одну з форм народовладдя (ст. 7). Тобто заміна місцевого самоврядування інститутами державної влади на міс-

цях можлива лише шляхом внесення змін до Конституції України.

У лютому 2015 р. в Україні з'явився новий вид державних органів – військово-цивільні адміністрації [5]. Це тимчасові державні органи, які утворюються Президентом на території Донецької та Луганської областей у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України і призначені для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі проведення антитерористичної операції. Підставами для їх створення є: невиконання, самоусунення від виконання сільськими, селищними, міськими радами покладених на них Конституцією та законами України повноважень або їх фактичний саморозпуск; нескликання сесії відповідної районної, обласної ради у встановлені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» строки або для здійснення керівництва у сфері забезпечення громадського порядку і безпеки. Військово-цивільну адміністрацію населеного пункту очолює керівник, який призначається на посаду та звільняється з посади рішенням Ради національної безпеки і оборони України. На виконання Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» Президент України затвердив Перелік посад у військово-цивільних адміністраціях населених пунктів, які підлягають заміщенню військовослужбовцями вій-

ськових формувань, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, та Перелік посад, що можуть бути заміщені військовослужбовцями військових формувань, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів у районній, обласній військово-цивільній адміністрації [6].

Неефективність існуючої системи територіальної організації влади, відсутність дієздатної та самодостатньої територіальної громади свідчить про необхідність системних трансформацій на місцевому рівні, що тісно пов'язано з проведенням територіальної організації державної влади та місцевого самоврядування.

Одним з перших реальних кроків до поступового удосконалення адміністративно-територіального устрою України шляхом укрупнення адміністративно-територіальних одиниць є добровільне об'єднання декількох територіальних громад. Така можливість згідно із законодавством передбачалася лише для сусідніх сіл за рішенням місцевого референдуму (ст. 6 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» у редакції до 2015 року). За статистичними даними, таким правом у 2002 році скористалися 20 697 сіл, які об'єдналися в 262 територіальні громади [7, с. 13].

Отже, основоположним нормативно-правовим документом, який визначає засади територіальної організації держави, є Конституція України, яка, з одного боку, закладає її основи, а з іншого – перешкоджає її реформуванню. До позитивних зрушень у сфері законодавчого регулювання питань територі-

ального устрою слід віднести закони України «Про засади державної регіональної політики», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про співробітництво місцевих громад» та низку інших нормативно-правових актів, які, однак, не здатні докорінно покращити ситуацію в цій сфері.

Список використаних джерел

1. Загальна теорія держави і права: підручник / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин. – К.: Кондор, 2006. – 477 с.
2. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – [2-ге вид., переробл. і допов.]. – Х.: Право, 2011. – 1128 с.
3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
4. Онупрієнко А.М. Місцеві органи влади в механізмі демократичної держави: теоретико-правовий аналіз: монографія / А.М. Онупрієнко. – Х.: ПП «Торсінг», 2009. – 300 с.
5. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03.02.2015 № 141-VIII // Голос України. – 2015. – 27 лютого.
6. Про деякі питання військово-цивільних адміністрацій: Указ Президента України від 23.04.2015 № 237/2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. – 24.04.
7. Розвиток міжмуниципального співробітництва: вітчизняний та зарубіжний досвід: [посібник] / під ред. В.В. Толкованова. – К.: Крамар, 2011. – 261 с.
8. Сухонос В.В. Вплив форми державного устрою на статус глави держави: конституційно-правовий аспект / В.В. Сухонос // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 2 (5). – С. 31–38.

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Лук'янова Г. Ю.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративно- правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

Серкевич І. Р.

к.ю.н., доцент кафедри кримінально- правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

Лозовська Ю. Р.

здобувач вищої освіти
Львівського державного університету внутрішніх справ
юридичний факультет

Ключові слова: закон, громадянин, право, обов'язок.

Key words: law, citizen, right, duty.

Поняття конституційних обов'язків доцільно розкривати виходячи із загальних уявлень про обов'язки та беручи до уваги їх юридичні аспекти. Аналізуючи наявні в юридичній літературі твердження та трактування можна запропонувати три підходи стосовно визначення поняття обов'язку. Так, окремі науковці притримуються думки, що поняття обов'язку слід розкривати через категорію належного.

На переконання О.Ф. Скакун, «юридичні обов'язки – це передбачені законодавством вид і міра належної поведінки особи, що забезпечується державою. Сутність юридичного обов'язку полягає в тому, що він існує лише відповідно до суб'єктивного права і здійснюватися в межах, встановлених законом і гарантованих державою; інакше до особи, яка не виконує

обов'язків або виконує їх неналежно, застосовується державний примус» [4, с. 74].

У сфері права, поняття «належна поведінка» – це поведінка, що відповідає обов'язку. Мається на увазі виконання обов'язку, а не безпосередньо сам обов'язок. Тобто, «належне» характеризує сам процес реалізації. У зв'язку з цим, «належне» охарактеризовує лише однією обов'язок, а саме настанову на його виконання і, таким чином, не виражає внутрішнього змісту обов'язку, не дозволяє відмежувати його від норми, у якій він фіксується [2, с. 38].

Отже, основною ознакою юридичного обов'язку є необхідність певної поведінки. Відповідно виділяють наступну структуру юридичного обов'язку: 1) необхідність здійснювати певні дії чи утримуватися від них; 2) необхідність відреагувати на законні вимоги право-

здатної особи; 3) необхідність нести юридичну відповідальність за невиконання цих вимог; 4) необхідність не перешкоджати контрагенту користуватися тим благом, на яке він має право.

Конституційні обов'язки людини і громадянина – це вид юридичних обов'язків, які являють собою необхідність поведінки людини і громадянина в межах і порядку, передбачених Конституцією України.

У сучасних державах основні обов'язки закріплюються в конституціях. Як правило, це обов'язок дотримуватися конституції та законів, платити податки, захищати батьківщину та виконувати обов'язки щодо військової служби, берегти загальне надбання. Перелік конституційних обов'язків є різним у кожній державі й залежить від наявного політико-правового режиму, державних цінностей. Виконання конституційних обов'язків забезпечується юридичними санкціями інших галузей права, а також мірою морально-ідеологічного впливу.

Характерними рисами обов'язків є: сприяння примноженню матеріальних, соціальних і духовних благ народу, зміцнення законності і правопорядку; забезпечення поєднання громадських та особистих інтересів; створення найбільш сприятливих умов життєдіяльності суспільства, охорона його економічних ресурсів, історичних пам'яток, їх збереження для майбутніх поколінь; пов'язаність їх виконання із соціальним благом; спрямованість на збалансування інтересів окремого індивіда з інтересами інших учасників конституційних правовідносин; закріплені в Конституції та

законах України; встановлені державою в інтересах усіх членів суспільства; є вимогою і мірою необхідної поведінки людини і громадянина; обмежують права людини; є основою правового статусу; мають найвищий юридичний захист; рівні і невід'ємні; гарантовані щодо здійснення необхідності; наявність встановленої юридичної відповідальності за невиконання чи неналежне виконання необхідної поведінки [3, с. 190].

Таким чином, приходимо до висновку, що конституційні обов'язки людини і громадянина є важливим, необхідним та невід'ємним елементом конституційно-правового статусу особи, важливою умовою підтримки стійкості та стабільності в суспільстві, забезпечення прав, свобод і поєднання громадських та особистих інтересів. Конституційні обов'язки визначають характер усіх інших юридичних обов'язків людини та громадянина, які закріплюються галузевим законодавством та об'єктивно відображають найістотніші відносини між суспільством, державою та індивідом, забезпечують поєднання громадських та особистих інтересів, можливість користуватися найбільш вагомими благами життя.

Конституційні обов'язки виступають важливим структурним елементом конституційного статусу особи, формою взаємозв'язку суспільних і особистих інтересів, засобом координації поведінки людей в суспільстві.

Необхідність класифікації конституційних обов'язків людини і громадянина обумовлена, перш за все, різноманітними формами прояву свободи людини,

зокрема, особистої, політичної, економічної тощо. Крім того, розподіл конституційних обов'язків на види має вагомий значення для детального дослідження та конкретизації окремо кожного обов'язку людини та громадянина і дозволить, на наш погляд, більш глибоко і всебічно розкрити їх зміст та призначення щодо забезпечення стабільності прав і свобод особи, а також існування суспільства в умовах інтеграційних процесів.

На думку О.В. Білоскурської, дану систему можна охарактеризувати наступними положеннями, зокрема:

- здійснення одних конституційних обов'язків є підставою та об'єктивною умовою для реалізації інших. Наприклад, громадянин України, виконуючи встановлений військовий обов'язок, сприяє реалізації обов'язку додержуватися Конституції України та законів України;
- невиконання громадянами певних встановлених Конституцією України, законами обов'язків прямо позначаються на реалізації інших обов'язків. Зокрема, порушення громадянином обов'язку не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині є порушенням вимог екологічного законодавства. В свою чергу відповідні дії є прямим порушенням конституційного обов'язку додержуватися Конституції України та законів України [1, с. 49].

Названі підходи класифікації є прийнятними, оскільки Основний Закон України загалом прямо не розмежовує конституційні обов'язки на обов'язки людини і обов'язки громадянина, а також варто врахувати, що далеко не всі особи мають статус громадянина України.

Ґрунтовну класифікацію обов'язків відповідно до видів прав людини і громадянина виділяє представниця вітчизняної загальнотеоретичної науки О.Ф. Скакун: 1) громадські (особисті) – фізичні (обов'язок батьків утримувати неповнолітніх дітей; обов'язок платити аліменти) і духовні (обов'язок шанувати честь, гідність, національні почуття людини); 2) економічні – обов'язки віддавати частину свого прибутку у вигляді податку на суспільні потреби та ін.; 3) політичні – обов'язки додержуватися конституції і законів держави, використовувати мирні засоби політичної боротьби, захищати вітчизну, поважати інститут президента, шанувати державні символи та ін.; 4) соціальні – обов'язки забезпечувати людину в старості, у разі каліцтва та ін.; 5) культурні (гуманітарні) – обов'язки дбайливо ставитися до пам'яток історії та культури людства; мати основну загальну освіту та ін. [5, с. 71].

Відтак, обґрунтовуючи подібну класифікацію основних обов'язків, науковці значно розширюють їх коло. Таким чином, будь-яка наукова диференціація є доволі корисною, оскільки слугує додатковим інструментом дослідження конкретного елемента, що вивчається, а тому має право на існування.

Закріплюючи в певній послідовності обов'язки людини, громадянина, у другому розділі «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» Конституція України таким чином визначає їх систему. На цій основі, на нашу думку, одним із основних критеріїв класифікації конституційних обов'язків за Осно-

вним Законом буде їх розподіл за сферою функціонування, а саме: особисті, політичні, економічні, соціальні, екологічні та культурні.

До особистих обов'язків людини і громадянина варто віднести закріплені ч. 1 ст. 68 Конституцією України обов'язок кожного неухильно дотримуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Серед інших – обов'язок батьків утримувати дітей до їх повноліття, а повнолітніх дітей – піклуватися про своїх непрацездатних батьків, передбачений ч. 3 ст. 51 Конституції України.

До політичних обов'язків відносяться: обов'язок захищати Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України, шанувати її державні символи (ст. 65).

Економічні обов'язки пов'язані, перш за все, з сферою економічних відносин і виконують направлене зміцнення економічного ладу суспільства і держави, із задоволенням особою своїх приватних інтересів. Використовуючи свої здібності, майно, власність, можливості економічної діяльності, кожна особа на основі покращення свого економічного добробуту підвищує таким чином рівень економічного розвитку держави. До економічних обов'язків відноситься обов'язок сплати податків і зборів в порядку і розмірах, встановлених законом (ч. 1 ст. 67).

Соціальні обов'язки, як видається, є правовою необхідністю людини і громадянина щодо забезпечення належних соціальних умов життя. До со-

ціальних обов'язків належить, зокрема, обов'язок набуття повної загальної середньої освіти (ст. 53).

Обов'язки в екологічній сфері і в культурній сфері закріплені в ст. 66 Конституції України – кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки.

Запропонований розподіл конституційних обов'язків є прийнятним оскільки, будується із врахуванням наявності в суспільстві різних сфер діяльності та якісно різних за змістом суспільних відносин, а також виступає внутрішньоузгодженою системою обов'язків людини і громадянина, яка, в свою чергу, охоплює своїм впливом такі сфери життя і діяльності людини, громадянина, як соціальна, економічна, політична, духовна.

Список використаних джерел

1. Білоскурська О. В. Загальнотеоретичні дослідження конституційних обов'язків людини і громадянина в Україні на сучасному етапі розвитку правової держави / О. В. Білоскурська // Юридичний вісник. – 2010. – №1(14). – С. 37–39.
2. Білоскурська О.В. Конституційний обов'язок дотримуватися Конституції України та законів України / О.В. Білоскурська. – Чернівці: Книги-XXI, 2011. – 199 с.
3. Конституційне право України: [навчальний посібник] / М.В. Ковалів, М.Т. Гаврильців, М.М. Бліхар. – Львів: ТОВ «Ліга-прес», 2014. – 402 с.
4. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: підручник / О.Ф. Скакун – [3-тє видання].-К.: Алерта, 2012. – 524 с.
5. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: Підручник. – К.: Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2009, 520с.

ІНСТИТУТ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Лук'янова Г. Ю.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративно- правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

Серкевич І. Р.

к.ю.н., доцент кафедри кримінально- правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

Нікітіна Ю. Д.

здобувач вищої освіти

Львівського державного університету внутрішніх справ
юридичний факультет

Ключові слова: місцеве самоврядування, публічна влада, конституційний лад, концепції місцевого самоврядування.

Key words: local government, public authority, constitutional order, the concept of local self-government

Однією з найважливіших передумов розвитку національної правової державності України є відродження і модернізація місцевого самоврядування, як принципово нової системи організації органів публічної влади на місцях, і на її основі підвищення ефективності діяльності органів муніципальної влади. В умовах реформування української державності постає нагальна необхідність створення ефективною системи місцевого самоврядування з широкими правами, фінансовою незалежністю та відповідальністю перед громадянами.

Інститут місцевого самоврядування – результат багатовікового досвіду організації структури публічної влади, взаємовідносин влади з людиною, який яскраво свідчить, що тільки наближеність влади до людини і спрямо-

ваність її діяльності на задоволення потреб суспільства, її функціонування в інтересах громади і її ченів можуть бути досягнуті лише за умови реальної участі людини у формуванні органів влади, утворення системи самоорганізації громадян, відповідальності влади перед людиною та її максимальної наближеності до людини. Як специфічна форма реалізації публічної влади, місцеве самоврядування – система політико-правових цінностей, яка містить чимало принципів оптимальної організації влади, яка здатна забезпечити ефективне вирішення питань місцевого значення. Адже сучасну правову державу, що сповідує ключові демократичні цінності, неможливо уявити собі без повноцінного функціонування місцевого самоврядування.

Протягом двадцяти років розвитку

конституційно-правового інституту місцевого самоврядування, з моменту його нормативно-правового закріплення, в Україні зроблено відчутні кроки на шляху його розвитку, гарантування та забезпечення. Зокрема, на конституційному рівні проголошено та гарантується право на місцеве самоврядування, визначено його поняття, форми та принципи здійснення, створено розгалужену дієву систему його органів, окреслено основні передумови матеріально-фінансової та бюджетної основ місцевого самоврядування.

Термін «самоврядування» в перекладі з англ. – selfgovernment означає управління певним колом справ зацікавленими громадянами (безпосередньо або через обрані ними органи), без втручання сторонньої влади [3, с.221].

Поняття «місьцеве самоврядування», його наукове і законодавче визначення досить широко висвітлено у вітчизняній науковій літературі. Сам термін «самоврядування» багатозначний. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови «самоврядування» дається як: «1. Форма управління, за якою суспільство, певна організація, господарська чи адміністративна одиниця тощо має право самостійно вирішувати питання внутрішнього керівництва. 2. Право державної одиниці самостійно вирішувати питання внутрішнього законодавства й управління, а також мати свої урядові органи» [5, с.48-49].

Місьцеве самоврядування як засада конституційного ладу виступає одним із найважливіших принципів організа-

ції і функціонування влади в суспільстві та державі та є необхідним атрибутом будь-якого демократичного ладу. У ст. 2 Європейської Хартії місцевого самоврядування проголошується: «Принцип місцевого самоврядування повинен бути визнаний у законодавстві країни і, по можливості, у конституції країни» [1].

Місьцеве самоврядування базується на державній підтримці, є гарантованим державою правом. Разом з тим, у рамках суспільства і держави місцеве самоврядування відіграє роль інтегруючого чинника. Територіальні громади, особливо за умов визнання їх прав державою, стають об'єктивно зацікавленими в її єдності та цілісності, стабільності і передбаченості щодо здійснення державної влади.

На думку Н. Скрипченко, інститут місцевого самоврядування можна вважати специфічною складовою механізму держави, оскільки: діяльність суб'єктів місцевого самоврядування взаємопов'язана з діяльністю системи органів державного управління загальними принципами; суб'єкти системи місцевого самоврядування наділені публічно-владними повноваженнями в межах їх компетенції; органи державної влади та місцевого самоврядування взаємодетерміновані єдністю кінцевої мети – забезпечення конституційних прав і свобод людини.

Останнім часом у літературі виділяють чотири основні моделі (концепції, типи) місцевого самоврядування: англосаксонська, європейська континентальна (французька), змішана (до

неї відносять й іберійську) і радянська (система рад).

Кожна модель побудована на тій чи іншій теорії місцевого самоврядування або на сукупності теорій.

Англосаксонська модель побудована на громадівській теорії місцевого самоврядування, що об'єднала теорію вільної громади, господарську теорію, а також частково юридичну теорію.

На думку прихильників громадівської теорії розвитку місцевого самоврядування, самостійність місцевих співтовариств обумовлювалася самим характером справ, якими вони завідують і які за своєю природою відмінні від справ державного управління.

Континентальна (французька, або, як її ще називають, романо-германська) модель отримала поширення у таких країнах світу, як Франція, Італія, Іспанія, Бельгія, Голландія, Польща, Болгарія, Туреччина, Сенегал, Монголія, у франкомовних країнах Африки, у більшості країн Латинської Америки. Особливістю цієї моделі самоврядування є поєднання виборності і призначення місцевих органів, поєднання прямого державного управління на місцях і місцевого самоврядування.

Інститут місцевого самоврядування через механізми здійснення функцій місцевого самоврядування здійснює функцію держави – демократичне врядування (право та реальна здатність територіальної громади самостійно або під відповідальність органів, посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення), таким чином ви-

конуючи роль інструменту в механізмі реалізації політичної функції держави [2, с.20].

Місцеве самоврядування як засада конституційного ладу виступає одним із найважливіших принципів організації і функціонування влади в суспільстві та державі та є необхідним атрибутом будь-якого демократичного ладу.

Чинна модель місцевого самоврядування в Україні є наближеною до класичної французької (романо-германської) моделі, але з перевагою владних повноважень на боці місцевих державних адміністрацій. Водночас перспективним напрямком удосконалення цієї системи має стати підвищення ролі місцевих рад та істотне розширення управлінських повноважень органів місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Європейська хартія місцевого самоврядування : прийнята Радою Європи у Страсбурзі 15 жовтня 1985 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
2. Скрипченко Н. Формування теоретичних основ понять “механізм місцевого самоврядування” та “механізм здійснення функцій місцевого самоврядування” / Н. Скрипченко // Демократичне врядування: Науковий вісник. – 2009. – Вип. 3. – С. 18–26.
3. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. слів і словосполучень / [уклали : О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
4. Шаповал В. Сутнісні характеристики місцевого самоврядування / В. Шаповал // Право України. – 2012. – № 3. – С. 48-54.

ПРАВОВИЙ ВИМІР ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВИ

Гаврильців М. Т.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ, доцент

Лук'янова Г. Ю.

к.ю.н., доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

Сорводі Н. Ф.

здобувач вищої освіти
Львівського державного університету внутрішніх справ
юридичний факультет

Ключові слова: право, держава, територіальний устрій, державна влада

Key words: law, state, territorial structure, state power

Правовий вимір територіальної організації держави являє собою сукупність нормативно-правових актів, що регулюють питання адміністративно-територіального устрою країни (у тому числі створення і ліквідацію адміністративно-територіальних одиниць); взаємовідносини між органами державного управління та органами місцевого самоврядування, розподіл компетенції між ними; здійснення державою юрисдикції на своїй території загалом. З точки зору політики у територіальній організації влади, особливого значення набувають практика відносин між центром і регіонами, між представниками органів державної влади та органів місцевого самоврядування, статус територіальних громад у здійсненні публічної влади. Для кращого розуміння цього феномена ми спершу проаналізуємо особливості організації влади у державі,

а потім розглянемо вплив на неї території.

У науковій літературі для позначення просторового виміру організації держави використовують цілу низку понять, зокрема таких, як «державний устрій», «державно-територіальний устрій», «територіальний устрій», «політико-територіальний устрій», «національно-державний устрій» тощо, що дає уявлення про підхід, обраний дослідником для вивчення цього явища.

У науковій літературі існує декілька визначень предмета державного устрою, тобто того, що треба розуміти при застосуванні цього поняття. Підручники, словники надають більш сталі визначення, але вони носять вимушено абстрактний характер. Так, енциклопедичне тлумачення цього поняття таке: «Державний устрій – елемент форми держави, який характеризує територіальну організацію влади та

державного самовизначення населення (нації), що на ній проживає.

Державний устрій визначає:

1) принципи поділу території на складові елементи;

2) спосіб організації населення на певній території;

3) рівень врахування інтересів національних меншин шляхом надання територіям їхнього проживання певних повноважень щодо територіального самоврядування;

4) наявність або відсутність у складових держави ознак політичної самостійності та державності;

5) взаємовідносини між різними рівнями державних органів влади (центральною, регіональними і місцевими)» [4, с. 152].

Оскільки державний устрій – це елемент форми держави, а також він визначає ще й принципи поділу території держави на складові елементи, то проблематика державного устрою належить до загальних проблем конституційно-правових інститутів, які є визначальними для конституційної системи певної держави [2, с. 14]. В. Шаповал визначає державний устрій як організацію системи органів державної влади, їх компетенцію та взаємовідносини, а адміністративно-територіальний устрій як спосіб територіальної організації держави шляхом її поділу на адміністративно-територіальні одиниці [3, с. 154].

При аналізі співвідношення поняття державного устрою з поняттями «територіальний устрій», «адміністративно-територіальний устрій», «полі-

тико-територіальний устрій», «національно-територіальний устрій», при узагальненні наведених вище визначень державного устрою можна дійти висновку:

- за своєю суттю державний устрій – це поняття, що охоплює все коло питань щодо державного ладу в організаційному відношенні, являє собою певний тип держави, що виявляється в політичних, економічних, соціальних основах і принципах організації держави;

- за своїм змістом державний устрій – це певний механізм держави, тобто має організаційні основи Української держави;

- за своєю формою державний устрій – це територіальна або національно-територіальна організація державної влади, що поділена на окремі складові частини, які перебувають в тісному зв'язку між собою і вищими органами держави, тобто це поняття щодо всього кола питань про внутрішній поділ території держави на складові частини, їх правове становище, взаємовідносини між державою в цілому та її складовими частинами [2, с. 18].

Викладене вище дає підстави стверджувати, що конституційно-теоретичне визначення терміна «державний устрій» зумовлене багатьма чинниками теоретико-правового і політичного характеру.

Таким чином, державний устрій – це передбачена Конституцією і законами України організація (побудова) держави, основними компонентами якої є територія, населення та органи державної влади.

Деякі автори пропонують також використовувати поняття «муніципально-територіальний устрій», під яким розуміється поділ території держави для ефективної організації місцевого самоврядування. В результаті такого поділу створюються універсальні територіальні одиниці, які виступають основою існування публічно-владної організації – муніципальної одиниці [1, с.41–42]. Його відмінність від адміністративно-територіального устрою проявляється у тому, що:

1) територіальна організація місцевого самоврядування передбачає визначення територій муніципальних утворень, у межах яких діють органи місцевого самоврядування. Адміністративно-територіальний устрій ж має за мету створення адміністративно-територіальних одиниць, у межах яких діють територіальні органи державної влади;

2) правове регулювання територіальної організації місцевого самоврядування здійснюється на основі загальних принципів організації місцевого самоврядування, а питання адміністративно-територіального поділу у випадку федерації віднесені до предметів виняткового відання її суб'єктів;

3) структурними елементами адміністративно-територіального устрою є адміністративно-територіальні одиниці, в той час як територіальна організація місцевого самоврядування передбачає створення муніципальних утворень. Як правило, межі муніципальних утворень і адміністративно-територіальних одиниць збігаються, однак їх

статус може бути різний. Адже адміністративно-територіальні одиниці, на відміну від муніципальних утворень, не є самостійними учасниками цивільних правовідносин і не можуть наділятися статусом міських чи сільських поселень;

4) адміністративно-територіальний поділ визначається центром відповідно до потреб організації державної влади, а система муніципальних утворень в ідеалі повинна формуватися для забезпечення інтересів місцевого населення [1, с. 42].

Отже, саме державний устрій визначає межі централізації та децентралізації державної влади.

Виходячи з державно-правових критеріїв, державний устрій України має три пріоритетних змістовних значення і полягає в територіальному устрої держави, тобто сукупності територій України, організації всього населення (титульної нації, інших націй, народів національних меншин) на певній території, тобто в національному устрої, і територіальної організації влади:

- в першому із значень державного устрою розглядаються частини території держави,
- в другому – все населення держави, що проживає на певній території,
- в третьому – складові механізми держави, які наділені функціями здійснення державної влади.

Список використаних джерел

1. Матвієнко А.С. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна: монографія /

- А.С. Матвієнко. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2015. – 376 с.
2. Телешун С. Поняття державного устрою України: проблеми теорії і практики / С. Телешун // Право України. – 2000. – № 6. – С. 14–19.
3. Шаповал В.М. Сучасний конституціоналізм: монографія / В.М. Шаповал – К.: Юридична фірма «Салком»; Юрінком Інтер, 2005. – 560 с.
4. Юридична енциклопедія: [в 6 т.] / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К.: «Укр.енцикл. », 1998. – Т. 2: «Д-Й». – 1999. – 744 с.

БЮДЖЕТНО-ПРАВОВІ САНКЦІЇ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Проць Іванна Миколаївна,

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук Львівський державний університет внутрішніх справ

Кузьмочка Юлія Володимирівна

здобувач вищої освіти 3 курсу, юридичного факультету, освітнього ступеня «Бакалавр» Львівський державний університет внутрішніх справ

Держава регулює бюджетні відносини за допомогою створення|створіння| правових норм, що містять|утримують| права і обов'язки відповідних суб'єктів. Надаючи фізичним і юридичним особам економічні свободи, дозволяючи здійснювати операції з|із| фінансовими коштами, держава зі свого боку вимагає від суб'єктів бюджетного права належної реалізації встановлених|установлених| правових розпоряджень і вказіок|приписів|. Невиконання бюджетно-правових розпоряджень|приписів| або ухилення від їх належного виконання тягнуть несприятливі майнові наслідки для державної діяльності.

Реалізація бюджетно-правових норм частенько|часто| зустрічає протидію з боку учасників бюджетних відносин. Обов'язок сплачувати податки викликає|спричиняє| у приватних суб'єктів підсвідому готовність до приховування|приховання| доходу або інших неправомірних діянь, що забезпечують використання і розпорядження отриманим|одержувати| майном в повному|цілковитому| об'ємі|обсязі| без врахування суверенного права держави на частку|частину| цього до-

ходу. Отримання|здобуття| грошових коштів з|із| державного бюджету частенько|часто| супроводиться|супроводжується| бажанням використовувати їх не за цільовим призначенням. Багато юридичних осіб порушують кредитні зобов'язання перед державою: не ввозять на територію України отриману|одержувати| за кордоном валютну виручку або, навпаки, порушуючи фінансове законодавство неправомірно вивозять український капітал. Порушенню суверенних бюджетних прав держави також сприяють високі податкові ставки і низький рівень життя населення [1, с.112].

Недотримання встановленого|установленого| державою ладу|порядку| здійснення бюджетної діяльності порушує інтереси всього суспільства|товариства|, тобто набуває|придбаває| публічно-правовий характер. Сукупність названих|накликати| чинників|факторів| створює передумови для здійснення великої кількості бюджетних правопорушень і, як наслідок, викликає|спричиняє| реакцію держави по захисту своїх майнових інтересів.

Слід погодитися з С.А. Пономарьовим в тому, що, не дивлячись на очевид-

ний розвиток інституту відповідальності за порушення бюджетного законодавства, довільне фінансування окремих видів витрат і наочних статей, недофінансування і одночасне фінансування витрат, не передбачених законами про бюджет, відсутність багато, особливо процедурних, норм, що регламентують вживання відповідальності, сумнівна легітимність наявних правил зважаючи на встановлення їх підзаконними актами, хронічне невиконання законів про бюджет породжують в соціально-економічному відношенні самі негативні наслідки [2, с. 116].

В даний час серед фахівців триває велика дискусія про правову природу бюджетно-правових санкцій за бюджетні правопорушення, яка має не лише теоретичний інтерес, але і практичне значення, оскільки дозволяє відповісти на питання про те, які санкції і в якому поєднанні можуть застосовуватися при порушеннях бюджетного законодавства [3, с. 63].

У науковій літературі і законодавстві майже всіх країн термін «санкція» вживається в найширшому сенсі і в різних значеннях: санкція – частина правової норми, де міститься вказівка на заходи державного примусу (дії) відносно правопорушника; санкція – державна міра, застосована до порушника встановлених норм і правил, це форми і заходи відповідальності, передбачені в правових нормах і носять каральний характер; санкція – дозвіл, підтвердження, твердження чого-небудь вищестоящим компетентним органом; санкція – міра примусу для забезпечення призна-

чення і здійснення відповідальності за правопорушення. У зв'язку з розвитком законодавства і правової теорії в юридичній літературі учені почали піднімати питання про санкції-заохочення, які існують практично у всіх галузях права [4, с.17]. Таким чином, існує і п'яте значення терміну «санкція» – заохочення. «Проте у всіх значеннях санкція розглядається як щось владне, витікає від авторитету, прагнення щось витіснити і заборонити (несправедливе) і, навпаки, щось вирішити, заохотити» [5, с. 15].

В санкціях можуть фіксуватися різні форми дії на порушника диспозиції, які не завжди є заходами юридичної відповідальності. Санкція є не що інше, як нормативне закріплення заходів державного примусу, але знову не «всі заходи державного примусу виступають заходами юридичної відповідальності». З позицією П.С. Елькінда не згодні Н.А. Громів і С.А. Полунін, що вважають, що одні і ті ж форми примусу можуть застосовуватися як запобіжні засоби, так і як санкції. Проте, санкція не може володіти подібною «подвійною» природою.

В санкції як структурному елементу правової норми можуть закріплюватися: по-перше, заходи юридичної відповідальності, заходи державного примусу[примушення]; по-друге, заходи заохочення. Спільними[загальними] ознаками для всіх різновидів санкцій виступає[вирушає] їх формальна визначеність, авторитетний, владний характер, нерозривний зв'язок з[із] гіпотезою і диспозицією правової норми.

Державний примус|примушення| – це своєрідний спільний «знаменник», об'єднуючий два різновиди санкції. Заохочення, закріплене в санкціях правових норм, відображає|відбиває| державне переконання, а не примус|примушення|, але і воно забезпечується авторитетом держави і авторитетом права.

Можна виділити наступні особливості бюджетно-правових санкцій як заходів державного примусу|примушення||слідуючому|:

- бюджетна санкція є елементом правоохоронної норми, тому заходи бюджетної відповідальності існують незалежно від факту здійснення бюджетного правопорушення;
- єдиною законною підставою вживання|застосування| санкції є|з'являється| вчинення особою|лицем| бюджетного правопорушення;
- бюджетно-правові санкції застосовуються за бюджетні правопорушення в певному встановленому|установленому| законом порядку;
- вживання|застосування| бюджетних санкцій не звільняє|визволяє| порушника бюджетного законодавства від виконання бюджетного обов'язку, який включає наступні|слідуючі| елементи: 1) необхідність зробити|вчинити| певні дії або утриматися від них; 2) необхідність для правообязанного особи відреагувати на зверненні до нього

законні вимоги уповноваженого; 3) необхідність нести відповідальність за невиконання цих вимог; 4) необхідність не перешкоджати контрагентові користуватися тим благом, відносно якого він має право [6, с. 21].

Отже, санкція як елемент правової норми – це структурна частка|частина| правової норми, що закріплює вигляд|вид| і міру державно-правової дії відносно суб'єкта, що порушив або виконав диспозицію правової норми.

Список літератури:

1. Проць І.М. Відповідальність за правопорушення у бюджетній сфері: адміністративно-правові та фінансово-правові аспекти: дис... к.ю.н. за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» Львів, 2016. 206 с.
2. Пономарев С.А. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства. Держава і право., 1999. № 2. С.116-204.
3. Хачатуров Р.Л., Ягутян Р.Г. Юридическая ответственность. Тольятти, 1995. С. 61 – 70.
4. Малько А.В. Стимулы и ограничения в праве: монография. М.: Юристъ, 2004. 250 с.
5. Кисельова О. М. Теоретико-методичні основи визначення ефективності здійснення митної справи. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Економіка. 2012. Вип. 11. С. 5-16.
6. Крохина Ю. А. Бюджетное право: учебник для магистров 2-е изд. М.: Издательство Юрайт, 2011. 460 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРАВО» В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Чернік С.Д.

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

Ключові слова: європейське право, Європейський Союз, первинне право, вторинне право.

Keywords: European law, European Union, primary law, secondary law.

Поняття «європейське право» та/або «право Європейського Союзу» в юридичній науці сформувалося поступово та є досить складним для визначення. Українські вчені вважають, що право Європейського Союзу – це сукупність правових норм, які регулюють процеси європейської інтеграції, здійснюваної в межах Європейського Союзу [3, 722]. Професор В. Опришко під європейським правом розуміє правову систему, яка складається з численних, конвенцій, угод, хартій, кодексів та протоколів до них, розроблених під егідою таких міжнародних регіональних організацій, як Рада Європи, Організація з питань безпеки та співробітництва у Європі, Європейський Союз тощо [4, 29]. Іншої точки зору дотримується М. Гнатовський, який називає право Європейського Союзу «інтеграційним» і наголошує, що не має однозначного його визначення, що в свою чергу означає відсутність такої правової системи, яка повною мірою заслуговує на таку назву [1].

Значимо, що вчені не завжди отожднюють поняття «європейське пра-

во» та «право Європейського Союзу». Так, науковці В. Опришко та В. Буткевич [3, 722] ставлять знак рівності між цими поняттями. Однак професор Ю. Шемшученко зауважує, що у більш широкому плані під європейським правом розуміють не лише право Європейського Союзу, а й інших міжнародних європейських організацій, зокрема Ради Європи. Отже, право Європейського Союзу виступає як складова частина європейського права [5, 108]. Таку думку підтримує й М. Гнатовський, який наголошує: «ототожнення понять означає ігнорування права Ради Європи та ОБСЄ, які роблять суттєвий внесок у справу формування спільного для всіх європейських держав права» [1, 8]. Польський вчений М. Квятковський, розрізняє поняття «європейське право» *sensu largo* (у широкому значенні) та *sensu stristo* (у вузькому значенні). У широкому значенні – це міжнародний правовий порядок європейських організацій, до яких належать не лише ЄС та Європейські Спільноти, але й ОБСЄ, Рада Європи, ЕФТА, а також ЗЄС. У

визначеному значенні – це право, пов'язане з діяльністю ЄС та Європейських Спільнот [2].

Іноді виділяють ще так зване європейське право Спільнот, яке стосується виключно функціонування Європейських Спільнот. Власне, саме критерієм того, чи даний документ належить до права Спільнот, чи ні, є поширення на нього юрисдикції Європейського Суду. Однак, якби звзити це поняття виключно до елементів, які підлягають безумовній юрисдикції Європейського Суду, тобто виключно до права Спільнот, виник би парадокс, який полягав би в тому, що з європейського права треба було б виключити Договір про ЄС, який, за винятком кількох розділів, не підлягає юрисдикції Європейського Суду [3].

Слід відмітити, що ситуація щодо розуміння поняття «європейське право» змінилася із підписанням у 2007 році Лісабонського договору, який набрав чинності у 2009 р., оскільки, як вважає І. Яковюк, відбулося завершення процесу юридичного оформлення правопорядку ЄС в якості регіональної правової системи. Л. Ентін зазначає, що одночасно з ліквідацією системи трьох опор і ліквідацією Європейського співтовариства припинило своє формальне існування право Європейських співтовариств і засновується єдина правова система, що діє на основі права Європейського Союзу. При цьому відповідно до принципу наступності право Союзу повністю сприймає арсенал правових настанов, вироблених Європейським Спів-

товариством [6, 229]. Таким чином, поняття «європейське право» та «право Європейського Союзу» з цього часу можна розглядати як тотожні.

Отже, європейське право – це система договорів та законодавчих актів, які регулюють процес інтеграції та діяльності Європейського Союзу. Поняття «європейське право» та «право Європейського Союзу» в юридичній науці не завжди розглядалися як рівнозначні поняття. Юридичне оформлення правопорядку Європейського Союзу завершилося після укладання Лісабонського договору 2007 р.

Література

1. Гнатовський М.М. Становлення та тенденції розвитку європейського правового простору: Автореф. дис... канд. юрид. наук; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2002. 14 с.
2. Квятковський М. Інституційна система Європейського Союзу [Електронний ресурс]. 2003. – Режим доступу: <http://europe.org.ua/projects/pro/html/institutcje/index.html> (дата звернення: 29.04.2019).
3. Міжнародне право: Основні галузі. За ред. В.Г. Буткевича. К., 2004. 816 с.
4. Опришко В. Питання трансформації Європейського права в законодавство України. Право України. 2001. № 2. С.29-34.
5. Шемшученко Ю. С. Теоретичні проблеми гармонізації законодавства України з європейським правом. Вісник Академії правових наук України. 2004. №3. С. 106-112.
6. Яковюк І. В. Правові основи європейської інтеграції та її вплив на державно-правовий розвиток України. Дис... д-ра юрид. наук; Нац. ун-т юрид. акад. України. ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2014. 474 с.

ФОТОЗЙОМКА БЕЗ ЗГОДИ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Ярема Оксана Григорівна,

доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент
Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів.

Седельнікова Ірина Віталіївна

здобувач вищої освіти юридичного факультету
Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів.

У сучасному світі фото знаменитостей часто є предметом спостереження у різних виданнях та публікаціях. Ми рідко звертаємо увагу на те, що випадково потрапляє до нашого об'єктива.

Враховуючи фундаментальну роль свободи ЗМІ в демократичному суспільстві, контрольна функція преси не може інтерпретуватися вузько. Тому свобода вираження поглядів, яка захищається статтею 10 Європейської Конвенції з прав людини, не обмежується лише словесною формою вираження, а також повною мірою розповсюджується і на фотографії.

Концепція права на особисте життя, передбачена статтею 8 Європейської Конвенції з прав людини, повною мірою розповсюджується на фотографії людини. Відповідно до положень якої, кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції [1].

Виходячи з практики Європейського суду, держава має певні позитивні зобов'язання щодо захисту приватного життя, а людина має законний інтерес очікувати від держави вживання

певних заходів для захисту від посягань на приватне життя. Цей стандарт повною мірою прийнятний і до ситуації роботи фотографа. Наприклад, людина має право контролю над фотографуванням себе, яке реалізується через публікацію таких фотографій тільки з відома цієї людини. Тому держава повинна дати чітке визначення сфери захисту приватного життя, в даному випадку, людина повинна чітко розуміти за яких умов її можуть фотографувати, а фотограф повинен розуміти, коли можна робити фотографії без згоди людини.

В Цивільному кодексі України зазначено, що людей не можна знімати на фото або відео без їхньої згоди – письмового чи усного залежно від обставин, за яких відбувається знімання [2]. Невтручання до особистого та сімейного життя під час фото-, кіно-, теле – та відеозйомок впливає зі статті 307 Цивільного кодексу України. В Конституції теж ідеться про обов'язкову згоду громадян на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації [3]. Тобто без їхньої згоди цього робити не

можна, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Згідно із Законом «Про інформацію», під конфіденційною розуміють інформацію про фізичну особу та інформацію, доступ до якої обмежила фізична або юридична особа для всіх, крім суб'єктів владних повноважень[4].

З огляду на роль ЗМІ в демократичному суспільстві, Європейський суд з прав людини, визначає, що конфлікт між свободою слова і правом на приватне життя при фотографуванні людини і розповсюдженні цих фотографій залежить від суспільного (публічного) інтересу в кожному конфлікті. Іншими словами, якщо суспільний інтерес в таких фотографіях суттєвий, межа між цими правами проходить на стороні свободи слова, яка матиме перевагу над захистом приватного життя. А відповідно, такі фотографії можна робити і поширювати без згоди людини. Якщо ж такого суспільного інтересу немає або він незначний, тоді право на особисте життя переважатиме, що на практичному рівні означатиме, що без згоди людини неможливо стежити за ним, робити фотографії та згодом їх розповсюджувати.

Важливо, розглянути цілі використання фотографій: знову ж, чи будуть фотографії широко опубліковані та стануть відомі громадськості або зберігатимуться для дуже обмеженої кількості осіб. Розповсюдження фотографій для громадськості вже говорить про те, що фотограф розуміє під цією

фотографією якийсь суспільний інтерес. Якщо ж, йдеться про обмежене використання, то і мови не може бути про суспільну дискусію як таку.

У справі «Фрідл проти Австрії» (1994 р.) Європейська комісія визначила, що не було втручання у «внутрішній простір» приватного життя заявника, коли фотограф робив загальні фотографії публічної демонстрації, не роблячи ніяких спроб ідентифікувати людей на цих фотографіях. Приватне життя закінчується там, де починається суспільна діяльність [5].

Відкриті фото та відеозйомка у громадських місцях абсолютно законні і для них не потрібна письмова згода громадян.

Таким чином, при визначенні балансу між свободою слова і правом на приватне життя суд, відповідно до практики Європейського суду, повинен досліджувати за яких обставин, та з якою метою робилися або розповсюджувалися фотографії людини, особа цієї людини, а також значення інформації, яку має ця фотографія для суспільства. Отримавши відповіді на ці питання, суд зможе визначити цей баланс та встановити можливість порушення прав людини. Хоча варто зазначити, що достатньо чітких критеріїв судом визначити поки не вдалося і в його справах переважає казуїстичний підхід.

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
2. Цивільний кодекс України: Закон

- України від 16.01.2003 № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44, Ст.356.
3. Конституція України: офіц.текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.
4. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> дата звернення: 19.04.2019).
5. Звіт Європейської Комісії з прав людини, справа «Friedl v. Austria» (1994). URL: <http://khpj.org/index.php?do=print&id=1094815937>

